



જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન-ઇડર



(શૈક્ષણિક સંશોધન)

વર્ષ:૨૦૨૦માં COVID-19 સમયગાળા દરમ્યાન ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો વ્યક્તિઅભ્યાસ.

-:: સંશોધક ::-

ડૉ.એન.બી.ઓઝા

સિનિયર લેકચરર

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન,

ઇડર

:માર્ગદર્શક:

કે.ટી.પોરાણિયા

પ્રાચાર્ય

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન

ઇડર

:પ્રેરક:

ડૉ. ટી. એસ. જોષી

નિયામક

જી.સી.ઇ.આર.ટી.

ગાંધીનગર

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન - ઇડર(સાબરકાંઠા)

વર્ષ : ૨૦૨૦-૨૧

ઋણ સ્વીકાર

સંશોધન એ કોઈ એક વ્યક્તિનું કામ નથી. એ સહિયારા પ્રયાસની ફલશ્રુતી છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે સહકાર આપનારનો ઋણસ્વીકાર કરતાં સંશોધક કૃતજ્ઞતા અનુભવે છે.

આ સંશોધન અભ્યાસમાં ખૂબજ રસ લઈ જરૂરી માર્ગદર્શન આપનાર જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન-ઇડર પ્રાચાર્યશ્રી કે.ટી.પોરાણિયા સાહેબે શૈક્ષણિક સંશોધનમાં મને પ્રોત્સાહિત કર્યો છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનકાર્ય કરવાની પ્રેરણા માટે ગુજરાત શૈક્ષણિક અને સંશોધન તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગરના નિયામક શ્રી ડૉ. ટી. એસ. જોશી સાહેબ તેમજ જેમણે પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં મદદરૂપ બની ઉત્સાહ વધારેલ છે તેવા જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ઇડરના સમગ્ર શૈક્ષણિક અને વહીવટી સ્ટાફ પ્રત્યે સંશોધક આભારની લાગણી વ્યક્ત કરે છે.

આ સંશોધન માટે પસંદ થયેલ વિવિધ તાલુકાના બી.આર.સી.કો-ઓશ્રી, સી.આર.સી.કો-ઓશ્રીઓ, પ્રાથમિક શાળાના આચાર્યશ્રીઓ અને શિક્ષકશ્રીઓનો જે સહયોગ મળ્યો તે બદલ સંશોધક હૃદયપૂર્વક આભારની લાગણી વ્યક્ત કરે છે.



સંશોધક
ડૉ. એન.બી.ઓઝા
સિનિયર લેકચરર,
ડાયેટ-ઇડર

સ્વીકૃતિપત્ર

અમારી સંસ્થાનાં સિનિયર લેકચરર ડૉ. એન. બી. ઓઝા જી.સી.ઇ.આર.ટી.,ગાંધીનગરની સંશોધન યોજના અંતર્ગત વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માંથયેલ “COVID-19 સમય દરમ્યાન ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો વ્યક્તિ અભ્યાસ”.

શીર્ષક હેઠળ શૈક્ષણિક સંશોધન પૂર્ણ કરી અત્રે સુપરત કરેલ છે.



પ્રાચાર્ય

(શ્રી કે.ટી.પોરાણિયા)

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન

ઇડર

::પ્રમાણપત્ર ::

આથી હું ડૉ.એન.બી.ઓઝા સિનિયર લેકચરર, જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ઇડર અને જી.સી.ઇ.આર.ટી., ગાંધીનગરની સંશોધન યોજના અંતર્ગત વર્ષ:૨૦૨૦માં COVID-19 સમયગાળા દરમ્યાન સાબરકાંઠા જિલ્લાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો વ્યક્તિઅભ્યાસ. શીર્ષક હેઠળ શૈક્ષણિક સંશોધન પૂર્ણ કરી અત્રે સુપરત કરું છું.



સંશોધક

ડૉ.એન.બી.ઓઝા

સિનિયર લેકચરર

ડાચેટ-ઇડર

: અનુક્રમણિકા :

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
○	નામાભિધાન પૃષ્ઠ	1
○	ઋણ સ્વીકાર	2
○	પ્રમાણપત્ર	4
○	અનુક્રમણિકા	5-7
૧	સંશોધન સમસ્યાનો પરિચય	8
	૧.૧ પ્રસ્તાવના	8
	૧.૨ સમસ્યા કથન	9
	૧.૩ સંશોધનના હેતુઓ	9
	૧.૪ સંશોધનનું ક્ષેત્ર	10
	૧.૫ સંશોધનનાં પ્રકાર	11 -12
	૧.૬ શબ્દોની વ્યવહારુ વ્યાખ્યા	13
	૧.૭ સંશોધનનું મહત્વ	13
	૧.૮ સંશોધનનું સીમાંકન	13
	૧.૯ હવે પછીના પ્રકરણોનું આયોજન	14

૨	સંશોધનની પૂર્વભૂમિકા અને સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા	15
	૨.૧ પ્રાસ્તાવિક	15
	૨.૨ સંદર્ભ સાહિત્યનું મહત્વ	16
	૨.૩ સંદર્ભ સાહિત્યનો સ્ત્રોત	17
	૨.૪ હેતુઓ	18
	૨.૫ વિશિષ્ટ કામગીરીની વિગત	19-22
	૨.૬ વ્યક્તિ અભ્યાસ	23-26
	૨.૭ પૂર્વ થયેલા સંશોધનોનો સારાંશ	27-32
	૨.૮ પૂર્વ થયેલા સંશોધનો ની સમીક્ષા	33-34
	૨.૯ પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતા	35
૩	સમસ્યા પરિચય	36
	૩.૧ પ્રાસ્તાવિક	36
	૩.૨ વ્યાપવિશ્વ	37
	૩.૩ નમૂના પસંદગી	38
	૩.૪ સંશોધનનાં ક્ષેત્રો	39-40
	૩.૫ સંશોધનનાં પ્રકારો	41
	૩.૬ સંશોધન પદ્ધતિ	42-44
	૩.૭ માહિતી સ્ત્રોત	45
	૩.૮ ઉપકરણ	45
	૩.૯ માહિતીનું એકત્રીકરણ	46
	૩.૧૦ પ્રાપ્ત માહિતીની સ્પષ્ટતા અને રજૂઆત	46-49

૪	માહિતીનું પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન		50
	૪.૧	પ્રાસ્તાવિક	50
	૪.૨	માહિતીની પ્રવિધિ	50
	૪.૩	માહિતીની રજૂઆત, પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન	51-64
૫	સારાંશ, તારણો અને ભલામણો		65
	૫.૧	પ્રાસ્તાવિક	65
	૫.૨	સારાંશ	65 -66
	૫.૩	તારણો	67
	૫.૪	શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	67
	૫.૫	ભાવિસંશોધન અંગેની ભલામણો	68
○	પરિશિષ્ટ-૧: સંશોધન ઉપકરણ		69-70

પ્રકરણ-૧

સંશોધન સમસ્યાનો પરિચય

૧.૧ પ્રાસ્તાવિક :-

કોઈપણ કાર્ય પાછળ કોઈને કોઈ હેતુ છુપાયેલો હોય છે. તે મુજબ શૈક્ષણિક સંશોધનનો હેતુ પણ શૈક્ષણિક અસરોને તપાસવા માટેનો હોય તે સ્વાભાવિક છે. ૨૦૨૦નું વર્ષ દરેક રીતે વિશિષ્ટ રહ્યું. કદાચ આ વર્ષને આપણે ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ પણ કહી શકીએ. કારણ આપણે બધા જાણીએ છીએ કે કોરોના નામના એક વાઈરસની ઝપેટમાં સમગ્ર વિશ્વ આવી ગયું. તેનાથી બચવા અને લોકોને સુરક્ષિત રાખવા વિશ્વભરમા લોક-ડાઉન થયું જે અત્યાર સુધીના ઇતિહાસમા થયું નથી અને કદાચ થશે પણ નહીં.

આ સમયની ઘણી સારી માઠી અસરો શૈક્ષણિક, સામાજિક, આર્થિક, ધાર્મિક ક્ષેત્રો તથા વ્યક્તિગત બાબતો પર પણ પડી. અહીં આ સંશોધનમા આ સમય દરમ્યાન થયેલી શૈક્ષણિક અસરોને તપાસવાનો એક નમ્ર પ્રયાસ કરેલ છે. લગભગ ૮-૧૦ મહિના સુધી શાળાઓ બંધ હતી તે સમય દરમ્યાન સરકારશ્રી દ્વારા શિક્ષણ વિભાગ મારફત શિક્ષકો તથા વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા “શાળા બંધ છે પણ શિક્ષણ નહિ ” તે સૂત્રને ધ્યાનમા રાખી ઓફ-લાઈન શિક્ષણની શરૂઆત થઈ અને શિક્ષણ સાથે ટેકનોલોજીના એક નવા યુગની શરૂઆત થઈ. આ સમગ્ર અભિયાન દરમ્યાન શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો અભ્યાસ કરવાનો પ્રયાસ છે.

વ્યક્તિ અભ્યાસ એટલે સાવ સરળ શબ્દોમા જોઈએતો, કોઈ પણ વ્યક્તિ વિષેની ઉંડાણપૂર્વકની તલસ્પર્શી માહિતી જેમા ખૂબજ ઉંડાણ પૂર્વકની

માહિતીનો સમાવેશ થઈ જાય છે. કોઈ બાબત છૂટતી નથી. જેને આધારે આપણે જે-તે વ્યક્તિ વિષેના તારણો તારવી કોઈ ચોકકસ વ્યવહાર વર્તન અંગેનું કારણ જાણી શકીએ છીએ.

આ પ્રકારનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કોઈ વ્યક્તિ, સંસ્થા, શાળા, કંપની વગેરેનો પણ થઈ શકે છે. તે અંતર્ગત અહીં વર્ષ: ૨૦૨૦માં COVID-19 સમયગાળા દરમ્યાન સાબરકાંઠા જિલ્લાના વિવિધ તાલુકાના શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો વ્યક્તિ અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો છે. જેનું કારણ આ સમય દરમ્યાન થયેલી શૈક્ષણિક અસરોને તપાસવાનો એક નમ્ર પ્રયાસ કરેલ છે.

૧.૨ સમસ્યા કથન :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસની સમસ્યાને આ રીતે શબ્દબદ્ધ કરવામાં આવી હતી.

વર્ષ: ૨૦૨૦માં COVID-19 સમયગાળા દરમ્યાન સાબરકાંઠા જિલ્લાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકો દ્વારા થયેલ શ્રેષ્ઠ કામગીરીનો વ્યક્તિ અભ્યાસ.

૧.૩ અભ્યાસના હેતુઓ :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ મુજબ છે.

૧. COVID-19 દરમ્યાન જે શિક્ષકોએ વિશિષ્ટ કામગીરી કરી છે. તેવા શિક્ષકોની ઓળખ કરવી.

૨. આવા શિક્ષકોની માહિતી મેળવવી / અહેવાલ મેળવવો.

૩. વિશિષ્ટ કામગીરી કરેલ શિક્ષકોના અહેવાલને આધારે તેમની કામગીરીનું અર્થઘટન કરવું.

૧.૪ સંશોધનનું ક્ષેત્ર :-

સંશોધનનું ફલક વિશાળ છે. વર્તમાન સમયમાં ઘણાં ક્ષેત્રોમાં સંશોધનો થઈ રહ્યા છે, તેમજ શૈક્ષણિક સંશોધન ક્ષેત્રની સીમાઓ પણ વિસ્તરતી જાય છે. Third Survey of Research in Educationમાં સંશોધનમાં જેટલા ક્ષેત્રો વર્ણવવામાં આવ્યા છે. Survey of Research in Educationમાં આડ્ટ્રીસ જેટલા સંશોધનોના ક્ષેત્રો દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

ભાલ અને અન્ય (૧૯૯૫)ના જણાવ્યા મુજબ સંશોધનના ક્ષેત્રો આ પ્રમાણે છે.

૧. શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન
૨. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી
૩. કસોટી રચના અને માપન
૪. શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષા
૫. શૈક્ષણિક સમાજશાસ્ત્ર
૬. શિક્ષક અને શિક્ષક-પ્રશિક્ષક
૭. શૈક્ષણિક પ્રબંધ
૮. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક
૯. પ્રકીર્ણ

પ્રસ્તુત સંશોધન શૈક્ષણિક અને વહીવટી પાસાને સ્પર્શતું હોવાથી શૈક્ષણિક પ્રબંધને લગતું સંશોધન હતું. કારણ કે શાળાનો ઇતિહાસ, ભૌતિક અને શૈક્ષણિક પાસું, અભ્યાસકીય પ્રવૃત્તિઓ, વિવિધ યોજનાઓ વગેરેનો અભ્યાસ પ્રયોજકે કરવાનો હતો.

૧.૫ સંશોધન પ્રકાર :-

સંશોધનના વિવિધ પ્રકારો છે. દેસાઈ અને દેસાઈ (૧૯૯૭) સંશોધનના પ્રકાર આ પ્રમાણે સૂચવે છે.

૧. મૂળગત સંશોધન.

મૂળગતસંશોધન એ બુનિયાદી, સંકુલ, તથા જટિલ સંશોધન છે તેના મુખ્ય બે હેતુઓ છે.

➤ વ્યાપક નિષ્કર્ષ વિકસાવવા કે નિયમો ઉપજાવવા.

પાયાના મૂલ્યો કે સનાતન સત્યોની ખોજ કરવી.

૨. વ્યાવહારિક સંશોધન.

વ્યાવહારિક સંશોધનનો મુખ્ય હેતુ તાત્વિક સિદ્ધાંતોને વ્યવહારમાં મુકવાનો અથવા તો સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનનો ઉપયોજનનો છે. મૂળગત સંશોધનના નિષ્કર્ષ જીવન વ્યવહારમાં ઉપયોગી નીવડે, તે માટેની ભૂમિકા પૂરી પડવાનું કામ વ્યાવહારિક સંશોધન કરે છે.

૩. ક્રિયાત્મક સંશોધન.

ક્રિયાત્મક સંશોધનો શિક્ષકો દ્વારા વર્ગખંડને લગતી સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે હાથ ધરાય છે. તેનો મુખ્ય હેતુ શાળાકીય વ્યવહારોને સુધારવાનો છે.

પ્રસ્તુત સંશોધન શાળાઓના અનુલક્ષમાં હાથ ધરાયો હતો તેથી પ્રસ્તુત સંશોધન વ્યાવહારિક સંશોધન ગણી શકાય.

ઉચાટ (૨૦૦૫) અમલીકરણને આધારે સંશોધનના બે પ્રકાર પાડે છે.

૧. સંખ્યાત્મક સંશોધન.

નિયંત્રિત પરિસ્થિતિમાં નમૂનાના પાત્રોના અવલોકનક્ષમ વર્તનો પરથી એકત્ર કરેલી માહિતી અને સંખ્યાત્મક માહિતીનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરીને અભ્યાસ હેઠળની ઘટનાના સંદર્ભમાં સંબંધો, અસરો કે કારણો નક્કી કરીને સામાન્યીકરણો તારવવામાં આવે છે. આ પ્રકારના સંશોધન અનાત્મલક્ષી, કેન્દ્રિત અને પરિણામલક્ષી અભિગમ ધરાવે છે.

૨. ગુણાત્મક સંશોધન.

કુદરતી પરિસ્થિતિમાં ઘણાં ચલો અંગે બહુપદ્ધતીય રીતે એકત્ર કરાયેલી વિસ્તૃત અને શાબ્દિક વર્ણનાત્મક માહિતીનું અર્થઘટનાત્મક પૃથક્કરણ કરીને અભ્યાસ હેઠળની ઘટનાને લગતું ઊંડું જ્ઞાન અને સમજ મેળવવામાં આવે છે. આ પ્રકારનું સંશોધન આત્મલક્ષી, સમગ્રલક્ષી, અને પ્રક્રિયાલક્ષી અભિગમ ધરાવે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજકે શાળાનો ઇતિહાસ, ભૌતિક બાબતો, શૈક્ષણિક અને અભ્યાસકીય પ્રવૃત્તિઓ, વિવિધ યોજનાઓ, વગેરે વિષે માહિતી

મેળવવાની હતી. જેમાં પ્રયોજકે મુલાકાત પ્રશ્નો, તેમજ દસ્તાવેજો દ્વારા માહિતી મેળવી હતી, અને તેનું અર્થઘટન કરી ગુણાત્મક રીતે પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું તેથી પ્રસ્તુત સંશોધન ગુણાત્મક સંશોધન કહી શકાય.

૧.૬ શબ્દોની વ્યવહારિક વ્યાખ્યા :

વર્ષ:૨૦૨૦માં COVID-19ની ઊભી થયેલ પરિસ્થિતિને આગળ વધતી અટકાવવા માટે લોકોને જ્યાં હતાં ત્યાં રોકાઈ જવા અને જીવન જરૂરી સિવાયની તમામ અવર-જવર રોકી દેવામાં આવેલી તે પરિસ્થિતિ એટલે લોક-ડાઉન.

“શ્રેષ્ઠ કામગીરી” :કોઈપણ પ્રકારની કામગીરી હોય પણ તેમાં ગુણવત્તાનું પ્રમાણ હોય તેને શ્રેષ્ઠકામગીરી કહી શકાય.

“વિશિષ્ટ કામગીરી” : સોંપવામાં આવેલી કામગીરીમાં પણ વ્યક્તિ તેની આવડતથી બધાથી કંઈક અલગ નવું કરવાનો પ્રયત્ન કરે કે જે ગુણવત્તા સાથે પણ જોડાયેલ છે, તેવી કામગીરીને વિશિષ્ટ કામગીરી કહી શકાય.

૧.૭ અભ્યાસનું મહત્વ :

- પ્રસ્તુત અભ્યાસ COVID-19 ના સમયગાળામાં વિશેષ કામગીરી કરતા શિક્ષકોની માહિતી મેળવવાનો હતો.
- પ્રસ્તુત અભ્યાસ શાળાઓના આચાર્યશ્રીઓ, શિક્ષકશ્રીઓ, વાલીઓ અને શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા કેળવણીકારોને ઉપયોગી થશે.

૧.૮ સંશોધનનું સીમાંકન :

- પ્રસ્તુત સંશોધન જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ-સાબરકાંઠાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકો પૂરતું સીમિત રહેશે.
- પ્રસ્તુત સંશોધન સાબરકાંઠા જિલ્લાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાની પ્રાથમિક શાળાના વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ના શિક્ષકો પૂરતું મર્યાદિત રહેશે.
- પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં COVID-19ના સમયગાળામાં કરેલ વિશેષ કામગીરીને જ પ્રાધાન્ય આપવામાં આવેલ છે.

૧.૯ હવે પછીના પ્રકરણોનું આયોજન :

પ્રકરણ - ૨ : COVID-19 ના સમયગાળામાં જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર દ્વારા થયેલી કામગીરી.

પ્રકરણ - ૩ : પ્રયોજક દ્વારા મેળવેલ વ્યક્તિ વિશેષની માહિતી.

પ્રકરણ - ૪ : પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન.

પ્રકરણ - ૫ : તારણો, ભલામણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

પ્રકરણ - ૨

સંશોધનની પૂર્વભૂમિકા અને સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા

૨.૧ પ્રસ્તાવના :

જીવનમાં કોઈપણ ક્ષેત્રે માનવી નૂતન કાર્યારંભ પૂર્વે પોતાના કાર્ય સંબંધે સહજ વિચારતો રહે છે અને સુસંગત બાબતોની જાણકારી મેળવતો હોય છે. આમ કરવાથી પોતાના કાર્યક્ષેત્ર વિષેની સમજ દ્રઢ બને છે. કાર્ય સહજ અને સરળ બને છે.

"જરૂરિયાત એ સંશોધનની જનેતા છે." આ ઉક્તિ સંશોધન ક્ષેત્રમાં આદિકાળથી સાક્ષી પૂરે છે. સંશોધનથી જ માનવીએ તમામ ક્ષેત્રે પ્રગતિ કરી છે. જ્ઞાનનો વિસ્તાર થયો છે. શિક્ષણમાં પણ સંશોધન સતત થયેલ છે. વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તલસ્પર્શી વિશદ્ અભ્યાસ થયેલો જોવા મળે છે . બદલાતા યુગમાં તમામ ક્ષેત્રોની અને રાષ્ટ્રોની વિચારધારા અને પરિવર્તન સરળતાથી જાણી શકાય છે . પ્રસ્તુત સંશોધનકાર્યમાં ભાગરૂપે વર્ષ ૨૦૨૦માં ઉભી થયેલ COVID-19 ની પરિસ્થિતિમાં લોક-ડાઉન સમયે પ્રાથમિક શાળાઓએ કરેલ વિશિષ્ટકામગીરી પર વ્યક્તિ અભ્યાસ કરવા પ્રયત્ન થયેલ છે.

સમગ્ર રાજ્યમાં વર્ષ ૨૦૨૦માં ઉભી થયેલ COVID-19 ની પરિસ્થિતિમાં લોક-ડાઉન સમયે પ્રાથમિક શાળાઓમાં શાળા બંધ છે. શિક્ષણ નહીં આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને સરકારશ્રી દ્વારા, શિક્ષણ વિભાગ અંતર્ગત જી.સી.ઈ.આ.ટી. ગાંધીનગર દ્વારાશિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓના સહકારથી અનેક પ્રયાસો શરૂકરવામાં આવ્યા.

COVID-19 સમય દરમ્યાન તમામ શાળાઓ બંધ રહેલ. પરંતુ આ સમય દરમ્યાન બધાના સહિયારા પ્રયાસથી જે પ્રયત્નો હાથ ધરવામા આવ્યાં તે જોઈએતો....

૧. પરિવારનો માળો હુંફાળો અને સલામત

૨. હોમ લર્નિંગ

૩. ઓન લાઈન શિક્ષણ

➤ યુ ટ્યુબ

➤ વિડિયો

➤ શિક્ષકો દ્વારા તૈયાર કરેલ મટીરિયલ

૪. બાયસેગનું પ્રસારણ

૫. શેરી શિક્ષણ

૬. એકમ કસોટી

૭. વિવિધ સ્પર્ધાઓ.

૮. ઘર મુલાકાત

૨.૨ સંદર્ભ સાહિત્યનું મહત્વ :

સંદર્ભ સાહિત્યના અભ્યાસથી સંશોધકને ઘણી મદદ અને માર્ગદર્શન મળી રહે છે. જેથી સંદર્ભ સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે.

- સંશોધનની યોગ્ય પધ્ધતિ વિશે ખ્યાલ આવે .

- સંશોધન ક્ષેત્રે યોગ્ય પ્રદાન કરવાનું બળ મળે.
- પોતાના સંશોધન માટે જરૂરી હોય તેવા હેતુઓ સ્પષ્ટ કરવા.
- સંશોધક પોતાની આંતરસૂઝ વિકસાવી શકે.
- માહિતી ઝડપથી અને સરળતાથી કઇ રીતે એકત્ર કરવી તેનો ખ્યાલ આવે.
- અન્ય સંશોધનના તારણો અને સૂચનોના આધારે વિવિધ સંશોધનોની શક્યતાઓ વિચારી શકાય.
- સંદર્ભ સાહિત્યએ સંશોધકને પૂર્વભૂમિકા પૂરી પાડવાનું કાર્ય કરે છે.
- સંશોધકને પોતાના સંશોધનો માટે ઉપકરણો તથા અભ્યાસ યોજના ઘડવામાં મદદરૂપ થાય.

કોઇપણ સંશોધન માટે પાછલું સાહિત્ય પાચો બને છે. આપણું કાર્ય અન્યના કાર્યનું પુનરાવર્તન બને એ શક્ય છે. ભૂતકાળના સંશોધનનો, સમસ્યા પસંદગી, પૂર્વભૂમિકા, સમસ્યા વિશ્લેષણ, ઉત્કલ્પના તથા માહિતી એકત્રીકરણ અર્થઘટન માટે ઉપયોગી બને છે. સંદર્ભ સાહિત્યની સમીક્ષા વિશદ અને સમસ્યાના બધા પાસાઓની જાણકારી આપનાર હોય તે જરૂરી છે.

૨.૩ સંદર્ભ સાહિત્યનો સ્ત્રોત :

કોઇપણ સંશોધન કરતી વખતે સંશોધક માટે ખાસ જરૂરી છે કે તે સંદર્ભ સાહિત્યનો અભ્યાસ કરે, કારણ કે સંદર્ભ સાહિત્યના અભ્યાસ દ્વારા જ સંશોધકને પોતાના સંશોધનમાં નવી દિશા પ્રાપ્ત થાય છે અથવા તો જરૂરી માર્ગદર્શન મળી રહે છે.

સંદર્ભ સાહિત્યના ઘણા બધા સ્ત્રોત છે, જે આ પ્રમાણે ગણાવી શકાય.

- વર્તમાનપત્રો, સામયિકો,વિશ્વકોષ, શબ્દકોષ, પ્રકાશિત-અપ્રકાશિતસંશોધનો, શૈક્ષણિક જર્નલ્સ, સંશોધન સમસ્યા સંબંધિત પ્રકાશિત પુસ્તકો, ઇન્ટરનેટ વગેરે

આમ સંશોધન માટે જરૂરી સંદર્ભ સાહિત્ય ઉપર પ્રમાણે આપણને પ્રાપ્ત થઈ શકે છે , જેમનો પ્રસ્તુત સંશોધનમાં બહોળો ઉપયોગ થયો છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ COVID-19 સમયમાં સરકારશ્રી તથા શિક્ષણ ક્ષેત્રે સંકળાયેલ તમામ લોકોએ શિક્ષણ ક્ષેત્રે કરેલા પ્રયત્નોની જાણકારી મેળવવાનો છે.

COVID-19 ના સમયગાળામાં કરેલ વિશેષ કામગીરીની સંકલ્પના:-

પ્રસ્તુત સંશોધનકાર્યમાં ભાગરૂપે વર્ષ ૨૦૨૦માં ઉભી થયેલ COVID-19ની પરિસ્થિતિમાં લોક-ડાઉન સમયેપ્રાથમિક શાળાઓએ કરેલ વિશિષ્ટ કામગીરી પર વ્યક્તિ અભ્યાસ કરવા પ્રયત્ન થયેલ છે.

સમગ્ર રાજ્યમાં વર્ષ ૨૦૨૦માં ઉભી થયેલ COVID-19 ની પરિસ્થિતિમાં લોક-ડાઉન સમયે પ્રાથમિક શાળાઓમાં શાળા બંધ છે. શિક્ષણ નહિ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને સરકારશ્રી, શિક્ષણ વિભાગ, જી.સી.ઈ.આર.ટી.,શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓના સહકારથી અનેક પ્રયાસો શરૂકરવામાં આવ્યાં. તેને અહીં વિશિષ્ટ કામગીરીના સંદર્ભમાં લીધેલ છે.

૨.૪ હેતુઓ :-

મુખ્ય હેતુ પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ કાર્યથી વંચિત ન રહે તે જોવાનો હતો.

(૧)વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ કાર્યથી વંચિત ન રહે તે જોવાનો હતો .

- (૨) પ્રાથમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતા તમામ બાળકો પોતાની કક્ષા મુજબના ધોરણોમાં જોડાયેલા રહે અને પ્રગતિ કરે.
- (૩) પ્રાથમિક શિક્ષણમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના સાક્ષરી વિષયોના જ્ઞાનમાં અભિવૃદ્ધિ કરવી.
- (૪) પ્રાથમિક શિક્ષણમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના સહ-શિક્ષણ પ્રવૃત્તિ સાથે જોડાયેલા રહે.
- (૫) પ્રાથમિક શિક્ષણમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ શાળા તથા શિક્ષકો સાથે જોડાયેલા રહે.

૨.૫ વિશિષ્ટ કામગીરીની વિગત :-

૧. પરિવારનો માળો હુંફાળો અને સલામત :-

માર્ચ-૨૦૨૦માં COVID-19 થયા પછી શાળાઓ બંધ થતા, સંપૂર્ણ સમય ઘરમાં જ રહેવાનું થયું. બહાર નીકળવાનું પણ બંધ હતું. આ પરિસ્થિતિમાં બાળકો અને વાલીઓ બધાજ મૂંઝાઈ ગયેલા. ત્યારે સૌપ્રથમ પહેલ જીસીઈઆરટી ગાંધીનગર દ્વારા પરિવારનો માળો હુંફાળો અને સલામત એ શીર્ષકથી કરવામા આવી જેમા ઓન લાઈન વિદ્યાર્થીઓ સાથે જોડાવાનો પ્રથમ પ્રયાસ થયો.

આ સાથે બાળકોને માનસિક તણાવમાંથી કેવી રીતે મુંઝવણવાળી પરિસ્થિતિમાંથી બહાર લાવવા વાર્તા, બાળગીત, જોડકણા, રમતો વગેરે મુકીને બાળકોને શાળાની કમી પૂરી પાડવાનો એક પ્રયાસ કરવામા આવ્યો.

૨. હોમ લર્નિંગ :-

પરિવારનો માળો હુંફાળો અને સલામતની સફળતા પછી બીજો પ્રયાસ એટલે હોમ લર્નિંગ જેમાં દરેક વિષય શિક્ષક પોતાની શાળાના અલગ-અલગ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓને ઓન લાઈન શિક્ષણકાર્ય કરાવતા થયાં. નજીક ઘર હોય અને જરૂર જણાય તો બાળકોના ઘરે રૂબરૂ માર્ગદર્શન આપી અને અભ્યાસ માટે અભિમુખ કર્યાં.

૩. ઓન લાઈન શિક્ષણ :-

જ્યારે રૂબરૂ શિક્ષણ કાર્ય શક્યજ ન હતું ત્યારે શિક્ષકો દ્વારા પ્રત્યક્ષનહી પણ પરોક્ષ ઓન લાઈન શિક્ષણની અલગ અલગ રીતે શરૂઆત થઈ.

➤ યુ ટ્યુબ-

યુ-ટ્યુબના માધ્યમથી શિક્ષકોએ પોતાના વિષયને વધુ સરળ અને અસરકારક બનાવવા નવી નવી માહિતીઓ સર્ચ કરી અને મુકવાનો પ્રયાસ કર્યો.

➤ વિડિયો-

ઘણા શિક્ષક મિત્રો પોતે વર્ગખંડમાં ભણાવતા હોય તેવા વિડિયો બનાવી અને વાસ્તવિકતા લાવવાનો પ્રયાસ કરી વિદ્યાર્થીઓને શેર કર્યા જેથી વિદ્યાર્થીઓતેની પાસે જ્યારે મોબાઈલ હોય ત્યારે અનુકુળ સમયે જોઈ શકે.

➤ શિક્ષકો દ્વારા તૈયાર કરેલ મટીરિયલ-

આ સમય દરમિયાન શાળામાં શિક્ષકોએ બાળકો વગરની નવરાશની પળોનો સદઉપયોગ કરીને પોતાના વિષયનું ઘણું મટીરિયલ અન્ય શિક્ષકોની મદદથી સર્જન કર્યું.

૪. બાયસેગનું પ્રસારણ-

સરકારશ્રી દ્વારા વંદે ગુજરાત અને ડી.ડી ગીરનાર પરથી દરેક વિષયના તજજ્ઞ પાસે એકમ પાઠ અપાવવામાં આવેલ અને આ માટે અગાઉથી આયોજન કરી શાળાઓમાં અને શાળા દ્વારા દરેક બાળકને ઘેર-ઘેર પહોંચાડવામાં આવેલ જેથી બાળક પોતાના ઘરે ટી.વી., મોબાઈલ કે પોતાના ઘરે ટી.વી ન હોયતો બાજુવાળાના ઘરે પણ પ્રસારણ નિહાળી શકે.

૫. શેરી શિક્ષણ-

સરકારશ્રી દ્વારા વંદે ગુજરાત અને ડી.ડી ગીરનાર પરથી ઉપર મુજબનો સરસ પ્રયાસ થયો પણ છતાં હજુ ઘણા બાળકો શિક્ષણથી વંચિત હતા આ એવા આર્થિક રીતે પછાત બાળકો હતા કે જેઓ કોઈપણ કારણોસર આ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ નહતાં કરી શકતાં તેમના માટે આવા બાળકો જે વિસ્તાર, શેરી, કે મહોલ્લામાં રહેતા હોય ત્યાં શિક્ષકજાય અને જેટલા બાળકો ભેગા થાય તેમને શેરીમાં ભણાવ્યા.

૬. એકમ કસોટી-

ઉપરોક્ત તમામ પ્રયાસોને અંતે વિદ્યાર્થી કેટલો સજાગ રહ્યો અને પરીક્ષાના માહોલથી સાવ વંચિત ન રહે તે માટે, મહિનાના શનિવારના દિવસો નકકી કરીને કઈ તારીખે, ક્યા વિષયની, કેટલાએકમમાંથી કસોટી લેવી તેનું સરસ આયોજન શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવેલ, તે મુજબ પેપરોના સેટ શાળામાં પહોંચાડી દેવામાં આવતાં, શાળામાંથી શિક્ષકોદ્વારા વિદ્યાર્થીઓને ઘરે ઘરે પેપર પહોંચતા કરી તેને ચારથી પાંચ દિવસનો જવાબ લખવાનો સમય આપવામાં આવતો અને ત્યારબાદ વિદ્યાર્થીઓ અથવા વાલી

શાળામાં પેપર પહોંચાડે અને શિક્ષક તેનું મૂલ્યાંકન કરે, આ પ્રકારની સુંદર વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવેલી.

૭. વિવિધ સ્પર્ધાઓ-

આ સમયગાળા દરમિયાન માત્ર ભણતરનો ભાર ન રહે અને થોડી હળવાશ સાથે જાગૃતા રહે તે માટે કોરોના વોરિયર્સ પર નિબંધ સ્પર્ધા અને ચિત્ર સ્પર્ધાનું આયોજન તાલુકા, જિલ્લા અને રાજ્ય કક્ષા સુધી થયું, જેમાં એક,બે અને ત્રણ નંબરને ઈનામ આપવામાં આવેલ. આ રીતે ગાંધીજીની ૧૫૦મી જન્મજયંતિ નિમિત્તે પણ આજ પ્રકારનું આયોજન ઓનલાઈન કરવામાં આવેલ.

શિક્ષકો માટે પણ આવા ઓનલાઈન આયોજનો થયેલા જેમા ઈનોવેશન ફેર તથા આ વર્ષથીજ અમલમા આવેલ ટોચ-ફેરનો સમાવેશ કરી શકાય.

૮. ઘર મુલાકાત-

ઉપર મુજબના તમામ પ્રયાસોની સફળતા વિદ્યાર્થીઓ જેટલા વધુ જોડાય તેમાંરહેલી છે. આથી જે ઘરમાં બાળકો ઓનલાઈન જોડાઈ શકતાં ન હોય,વાલી મોબાઈલ ન આપતા હોય આવા પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે શિક્ષકો ઘર મુલાકાત દ્વારા આ બાબતના નિરાકરણ માટે પ્રયાસ કરતા હતાં

૯. ઓનલાઈન કોર્સ-

આ બધાની વચ્ચે શિક્ષક પોતે પણ વ્યાવસાયિક રીતે સજ્જ થઈ શકે તે માટે દિક્ષા પોર્ટલ પર ઘણા કોર્સ મુકવામાં આવેલા જેના સર્ટી પણ દિક્ષા પોર્ટલ અને જી.સી.ઈ.આર.ટી. ગાંધીનગર દ્વારા શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ.

૧૦. દિક્ષા પોર્ટલ-

આ સમય દરમ્યાન વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને દિક્ષા-પોર્ટલ ખૂબજ ઉપયોગી રહ્યું, કારણ તમામ ધોરણના પાઠ્યપુસ્તકો Q.Rકોડ સાથે આપેલા છે. આ Q.Rકોડમા જાણવા જેવી, એકમને અનુરૂપ વિશેષ માહિતી ખૂબજ સરસ રીતે આપવામાં આવેલ છે, જે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ બંનેને ઉપયોગી બને તેમ છે.

૨.૬ વ્યક્તિ અભ્યાસ :-

વિવિધ પ્રકારની માહિતી વચ્ચેનો સંબંધ તપાસીને વર્તમાન બનાવોને સમજવાનો પ્રયત્ન સંખ્યાત્મક અભ્યાસોમાં થાય છે.

(૧) વ્યક્તિ અભ્યાસ

(૨) કારણ તુલનાત્મક અભ્યાસ

(૩) સહસંબંધલક્ષી અભ્યાસ

સંબંધાત્મક અભ્યાસો વર્ણનાત્મક સંશોધનના વિભાગમાં આવે છે. મૂળભૂત રીતે વ્યક્તિ અભ્યાસનો ઉપયોગ તબીબી વિજ્ઞાનમાં થાય છે. જેમાં દર્દીના પ્રવતમાન લક્ષણોની તપાસ તો કરવામાં આવે છે , સાથે સાથે તેની શારીરિક સ્થિતિ , તબિયત અને ભૂતકાળને લગતી અન્ય બાબતોની પણ તપાસ કરવામાં આવે છે.

શાળાની શૈક્ષણિક તેમજ સહ-શૈક્ષણિક સંબંધિત સમસ્યાઓ સમજવા તેમજ તેના નિવારણ અર્થે શાળાની ભૌતિક સુવિધા , ભાવાવરણ, અભ્યાસક્રિય પ્રવૃત્તિઓ, વિદ્યાર્થીઓનો શૈક્ષણિક સ્તર, આંતરસંબંધ, તપાસવા વ્યક્તિ અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવેલ છે.

➤ વ્યક્તિ અભ્યાસની વિભાવના

સંશોધનની એક પદ્ધતિ તરીકે વ્યક્તિ અભ્યાસની સંકલ્પના સ્પષ્ટ રીતે સમજવા માટે તેનો અર્થ, લક્ષણો તેમજ તેના પ્રકારોનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે.

(૧) વ્યક્તિ અભ્યાસનો અર્થ :-

એચ. ડબલ્યુ ઓડમના મતે વ્યક્તિ અભ્યાસ એ એવી પ્રયુક્તિ છે કે જેના વડે કોઈ એક સંસ્થા કે વ્યક્તિ અથવા સમૂહના જીવનની કોઈ ઘટનાનું તેના જૂથમાં કોઈ અન્ય સાથેના સંબંધના સંદર્ભમાં પૃથક્કરણ કરવામાં આવે છે. આમ વ્યક્તિ કે જૂથના વિગતપૂર્ણ અભ્યાસને જીવન ઇતિહાસ કે વ્યક્તિ અભ્યાસ કહેવાય છે.

વ્યક્તિ અભ્યાસ એ ગુણાત્મક વિશ્લેષણનું એવું સ્વરૂપ છે કે જેમાં કોઈ એક વ્યક્તિ, એક પરિસ્થિતિ, એક ઘટના, એક સંસ્થા, એક વિચારધારા, એક સામાજિક જૂથની ઊંડાણપૂર્વક અને સંપૂર્ણ તપાસ કરવામાં આવે છે. સંશોધન હેઠળના એકમના દરેક પાસાંનો ઝીણવટભર્યો અભ્યાસ કરીને તેનું વિગતપૂર્ણ વર્ણન અને પૃથક્કરણ કરવામાં આવે છે. જેના પરથી અર્થઘટનો કે સામાન્યીકરણો તારવવામાં આવે છે.

(૨) વ્યક્તિઅભ્યાસનાલક્ષણો :-

- વ્યક્તિ અભ્યાસમાં કોઈ એક સામાજિક એકમનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ હેઠળ કોઈ એક વ્યક્તિનો જ કે વ્યક્તિઓના સમૂહનો જ અભ્યાસ કરવાનો હોય છે તેવો અર્થ નથી.

- વ્યક્તિ અભ્યાસ કોઈ લક્ષણના સંદર્ભમાં વિશિષ્ટતા ધરાવતા એકમનો અભ્યાસ કરવામાં ઉપયોગી બને છે.
- અભ્યાસ હેઠળના એકમના લગભગ બધા જ પાસાઓને આવરીને સંપૂર્ણ તપાસ કરવામાં આવે છે. તે હમેશાં ઊંડાણમાં એટલે કે ગહનતાથી અભ્યાસ કરવાની પદ્ધતિ છે.
- વ્યક્તિ અભ્યાસમાં અવલોકન અને મુલાકાત એ આવશ્યક ઉપકરણો છે. આ ઉપરાંત અન્ય કેટલાંક ઉપકરણો જેવાં કે સિધ્ધિ કસોટી, પ્રશ્નાવલી, અભિપ્રાયવહિ, ઓળખયાદી, મૂલ્યાંકનપત્રનો પણ માહિતી એકત્ર કરવામાં ઉપયોગી થાય છે.
- વ્યક્તિ અભ્યાસમાં પસંદિત એકમ પર ભૂતકાળના અનુભવો, પ્રવર્તમાન સ્થિતિ તેમજ પર્યાવરણ કઈ રીતે અસર કરે છે તે તપાસાય છે.
- આ પદ્ધતિમાં તપાસ હેઠળના એકમની વર્તન તરાહનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરવામાં આવે છે.
- વ્યક્તિ અભ્યાસ વડે પરિસ્થિતિ કે ઘટના અંગે માત્ર માહિતી મેળવવાનું જ ધ્યેય હોતું નથી પરંતુ કારણભૂત પરિબલો જાણીને સુધારણા અંગે ઉપાયો સૂચવવાનું પણ ધ્યેય હોય છે. એટલે કે નિદાન ઉપચાર એ વ્યક્તિ અભ્યાસનો મહત્વનો અભિગમ છે.
- વ્યક્તિઅભ્યાસમાં એકત્ર કરેલી માહિતી વડે વિવિધ ચલોનો પરસ્પર સંબંધ નક્કી કરી તપાસ હેઠળના એકમનું સર્વગ્રાહી અને સંકલિત ચિત્ર ઊભું કરવામાં આવે છે.

(3) વ્યક્તિ અભ્યાસના અભિગમો :-

વ્યક્તિ અભ્યાસ પધ્ધતિ દ્વારા કયા ધ્યેય સિધ્ધ કરવાના છે તેના આધારે આ પધ્ધતિના બે અભિગમો સૂચવવામાં આવ્યા છે જે નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) વ્યક્તિલક્ષી અભિગમ :

આ અભિગમમાં કોઈ એક વર્તન અને વલણોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. અહીં પ્રાપ્ત પરિણામો પરથી અન્ય વ્યક્તિઓ કે જૂથો માટે સામાન્યીકરણો તારવવાના હોતા નથી. સામાન્યતઃ ઉપચારાત્મક કાર્યો માટે આ અભિગમ ઉપયોગી છે. આથી આ અભિગમને નિદાન-ઉપચાર અભિગમ પણ કહી શકાય.

(૨) સમૂહલક્ષી અભિગમ :

વિશાળ વ્યાપને લાગુ પાડી શકાય તેવા સિધ્ધાંતો કે નિયમોને ઉપજાવવા કે વિકસાવવા માટે વ્યક્તિ અભ્યાસના આ અભિગમનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

અહીં સંશોધકો સમાજના પ્રતિનિધિ તરીકે વ્યક્તિઓનો કાળજીપૂર્વક નમૂનો પસંદ કરી વ્યાપવિશ્વ અંગે પ્રમાણભૂત તારણો તારવે છે. આ અભિગમ ઉત્કલ્પના ચકાસવાની તક આપે છે.

આમ ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે વ્યક્તિ અભ્યાસ દ્વારા કયા હેતુઓ પર ભાર મૂકવામાં આવે છે તેના સંદર્ભમાં જ આ બંને અભિગમો વચ્ચે તફાવતો રહેલા છે. આમ બંને અભિગમો વચ્ચેના સંબંધો એકબીજાને પૂરક તેમજ પોષક છે.

(૪) વ્યક્તિ અભ્યાસની મર્યાદાઓ :-

- અભ્યાસ હેઠળની ઘટના સાથે ઐતિહાસિક કે પ્રવર્તમાન પરિબળો પૈકી કયા પ્રકારના પરિબળો સંબંધિત છે તે નક્કી કરવું મુશ્કેલ છે.

- સંશોધકને અનુકૂળ હોય તેવા પાત્ર પસંદ કરવાનું વલણ ઉભું થઈ જાય છે.
- વ્યક્તિ અભ્યાસ એ ખૂબજ આત્મલક્ષિતા ધરાવે છે.
- મળતી માહિતીની વિશ્વસનીયતા, પ્રમાણભૂતતા તપાસવી મુશ્કેલ છે. આથી આ રીત ઓછી વૈજ્ઞાનિક અને અચોક્કસ ગણાય છે.
- અન્ય પદ્ધતિઓની તુલનામાં સમય અને ખર્ચ વધુ થાય છે.
- આ પદ્ધતિમાં સંશોધક પક્ષે ઘણા મોટા પ્રમાણમાં વસ્તુલક્ષિતા હોવી અત્યંત આવશ્યક છે. અહેવાલ લેખનમાં આ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી અગત્યની છે.

૨.૭ પૂર્વે થયેલા સંશોધનોના સારાંશ :-

અભ્યાસ- ૧

શીર્ષક: પરિવર્તન સાંપ્રત સમાજમાં તરુણાવસ્થાની સમસ્યાઓનો વ્યક્તિ અભ્યાસ .

કર્તાનું નામ: જૈન એ.

સંશોધનના હેતુઓ:

તરુણોના સામાજિક- આર્થિક દરજ્જાના તેમજ જાતિગત તફાવતોના સંદર્ભમાં તેમની વિવિધ સમસ્યાઓને વ્યક્તિ અભ્યાસ કરવો .

ઉપકરણ:

એચ.સી.જોષી અને જગદીશ પાંડે દ્વારા રચિત 'સમસ્યા સૂચિ' અને સ્વરચિત વ્યક્તિ અભ્યાસ પ્રશ્નાવલિ.

નમૂનો:

સહેતુક યાદ્રચ્છિક નિદર્શન પધ્ધતિ દ્વારા ૨૭ વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરવામાં આવી હતી.

માહિતીનું વિશ્લેષણ:

માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવા માટે વિચરણ પૃથક્કરણનો ઉપયોગ કરેલ છે.

તારણો:

(૧) નિમ્ન સામાજિક આર્થિક દરજ્જો ધરાવતા તરુણોમાં મધ્યમ અને ઉચ્ચ સામાજિક, આર્થિક દરજ્જો ધરાવતા તરુણો કરતાં તમામ સમસ્યાઓનું પ્રમાણ વધારે જોવા મળ્યું.

(૨) તરુણ છોકરાઓ અને છોકરીઓ વચ્ચે તમામ અગિયાર સમસ્યાઓમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી.

(૩) છોકરીઓ પણ છોકરાઓની જેમ જ કારકિર્દી અંગેની , આરોગ્ય અંગેની સમાનતા ધરાવે છે. તેમજ ધંધા વ્યવસાય માટે છોકરાઓ જેટલી જ મહત્વકાંક્ષી છે.

અભ્યાસ- ૨

શીર્ષક: બિહારની આશ્રમશાળાઓનો અભ્યાસ

કર્તાનું નામ: એસ. કે. બોઝ

સંશોધનના હેતુઓ:

(૧) શાળાતંત્ર પ્રમાણે આશ્રમશાળાઓની જગ્યાનો અભ્યાસ કરવો.

(૨) આદિવાસી વિસ્તારની શૈક્ષણિક જરૂરિયાતોનો અભ્યાસ કરવો .

(૩) આશ્રમશાળાઓના આર્થિક પાસાનો અભ્યાસ કરવો.

પદ્ધતિ: સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ

નમૂનો: બિહારના રાંચી, સિંધભૂમ, સંથાલ જિલ્લામાંથી આશ્રમશાળાઓ પસંદ કરવામાં આવી.

ઉપકરણ: પ્રશ્નાવલી

તારણો:

(૧) શિક્ષણના સમગ્ર તંત્રમાં આશ્રમશાળાઓ ખૂબ જ અલ્પ પ્રમાણમાં હોવાથી તેની ઉપેક્ષા થયેલ છે.

(૨) આ આશ્રમશાળાઓ જે તે વસ્તીની શૈક્ષણિક જરૂરિયાતો સંતોષવામાં નિષ્ફળ ગયેલ છે.

અભ્યાસ- ૩

શીર્ષક: પ્રાથમિક શિક્ષણના વિકાસમાં ગુજરાત રાજ્યની નઈ તાલીમ આધારિત સ્વાયત્ત સંસ્થાઓનો ફાળો.

કર્તાનું નામ: અર્યના જી. પંડયા

સંશોધનના હેતુઓ:

(૧) ગુજરાત રાજ્યની ઉચ્ચ શિક્ષણક્ષેત્રે કાર્ય કરતી નઈ તાલીમ આધારિત સ્વાયત્ત સંસ્થાઓને ઇતિહાસ જાણવો.

(૨) નઈ તાલીમ આધારિત સ્વાયત્ત સંસ્થાઓની પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રે થતી કામગીરી માટેના જુદા-જુદા વિભાગોનો અભ્યાસ કરવો.

(૩) નઈ તાલીમ આધારિત સ્વાયત્ત સંસ્થાઓની પ્રાથમિક શિક્ષણ માટેની વહીવટી, આર્થિક અને શૈક્ષણિક બાબતોમાં અભ્યાસ કરવો.

પધ્ધતિ: વર્ણનાત્મક સર્વેક્ષણ પધ્ધતિ

ઉપકરણ: પ્રશ્નાવલી અને મુલાકાતપત્રક

વ્યાપવિશ્વ:

વ્યાપવિશ્વ તરીકે ઉચ્ચશિક્ષણ આપતી ગુજરાતની ત્રણ સ્વાયત્ત સંસ્થા ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, ગાંધી વિદ્યાપિઠ વેડછીતથા લોકભારતી સણોસરાના સમાવેશ થાય છે.

તારણો:

(૧) ત્રણેય સંસ્થાઓમાં પાયાની કેળવણી તરીકે બુનિયાદીના તત્વો પર આધારિત કેળવણી અપાય છે.

(૨) આ સંસ્થાઓમાં તૈયાર થયેલા કાર્યકરો ગુજરાતભરમાં બુનિયાદી શિક્ષણની જ્યોત જગમગાવે છે. તેમાં પ્રાથમિક શિક્ષણને પાયાનું અને મહત્વનું ગણી જુદી-જુદી સંસ્થાઓ ઊભી કરી શકાય છે.

(૩) ત્રણેય સંસ્થાઓ પોતાના સ્થાનિક વિસ્તાર સિવાય અન્ય જગ્યાએ પ્રાથમિક શાળાઓ, આશ્રમ શાળાઓ, છાત્રાલયો , ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયો કે ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓ ચલાવે છે.

અભ્યાસ – ૪

શીર્ષક: નવો મેનેજર એક વ્યક્તિ અભ્યાસ

કર્તાનું નામ: શ્રી લિવોનાર્ડ જે. કાઝમીયર

તારણો:

(૧) નવા મેનેજરની તીવ્ર બુધ્ધિ ક્ષમતમ તેણે તૈયાર કરેલ બે પ્રોજેક્ટ દ્વારા સ્પર્ધાત્મક કક્ષાએ અગત્યના માલુમ પડ્યા હતા.

(૨) તેની પેઢીનો ઝડપી વિકાસ થયો હતો અને તેના કારણે તેની વિશિષ્ટ કામગીરીની કદર કરી કંપનીએ તેને ઊંચુ સ્થાન પણ આપ્યું હતું.

(૩) તેની વિચારશક્તિ વેધક માલુમ પડી હતી. તે માટે નવા પ્રયોગો હાથ ઉપર લેવાની ક્ષમતા કારણભૂત હતી. જનો લાભ કંપનીને અનેક ગણો થયેલો માલુમ પડ્યો હતો.

અભ્યાસ:૫

શીર્ષક: ગુજરાત રાજ્યની ઉચ્ચતર બુનિયાદી વિદ્યાલયોના વિષય માળખાનો

અભ્યાસ

કર્તાનું નામ: રતિલાલ ધુસાભાઈ વાઘેલા

સંશોધનના હેતુઓ:

(૧) ગુજરાત રાજ્યમાં આવેલી ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયોની સામાન્ય માહિતી જાણવી.

(૨) ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયોમાં મુખ્ય ઉદ્યોગ ઉપરાંત બીજા કયા કયા ઉદ્યોગો આપવાની જોગવાઈ છે તે અંગે સ્થિતિ જાણવી.

(૩) ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયોમાં હાલ કયા કયા ફરજિયાત વિષયો આપવામાં આવેલ છે તે જાણવું.

(૪) ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી કક્ષાએ અંતિમ પરીક્ષામાં કુલ કેટલા વિષયો અને કેટલા ગુણભાર હોવા જોઈએ તે વિષે આચાર્યોનો અભિપ્રાય જાણવો.

પદ્ધતિ: સર્વેક્ષણ (વર્ણનાત્મક સર્વેક્ષણ)

ઉપકરણ: પ્રશ્નાવલી

વ્યાપવિશ્વ:

ગુજરાત રાજ્યની તમામ (૭૩) ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી શાળાઓનો સમાવેશ કરે છે. જેમાં વિનિયન પ્રવાહ, વાણિજ્ય પ્રવાહ, વિજ્ઞાન પ્રવાહ ધરાવતી ધોરણ-૧૧, ૧૨ વિદ્યાલયોનો સમાવેશ થાય છે.

તારણો:

(૧) મોટાભાગના આચાર્યો સમાજ નવરચના ફરજિયાત વિષય હોવો જોઈએ તેવી તરફેણ કરે છે.

(૨) બાંધકામવિદ્યા વિષયને એકપણ વિદ્યાલયે પ્રથમ, દ્વિતીય કે તૃતીય ઉદ્યોગ તરીકે પસંદ કરેલ નથી.

(૩) મોટાભાગની શાળા વૈકલ્પિક વિષયમાં ઉદ્યોગના બે પ્રશ્નપત્રો આવે છે .

(૪)) મોટાભાગના આચાર્યોનું મંતવ્ય છે કે ઉદ્યોગના સૈધ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક ગુણ સરખા હોવા જોઈએ.

૨.૮ પૂર્વે થયેલા સંશોધનોની સમીક્ષા :-

પૂર્વે થઈ ગયેલા સંશોધનોની સમીક્ષાનું મહત્વ

(૧) સંશોધન સાહિત્યની સમીક્ષા સંશોધકને આંતરસૂઝનો વિકાસ કરે છે, માહિતી મેળવવા સહાયભૂત થાય છે અને સમયનો બચાવ થાય છે.

(૨) અન્ય સંશોધકોએ અપનાવેલા અભિગમો, પદ્ધતિઓ અને વિષયો માટેની આંતરદ્રષ્ટિની તક પૂરી પાડે છે .

(૩) સંશોધકને સંશોધન પરિયોજનાના સાર્થક સુધારા પ્રતિ લઈ જાય છે.

(૪) સીડ ફાર્મ પ્રાથમિક શાળા અને મારી પ્રાથમિક શાળાની વિશેષતાઓ જાણી શકાશે.

(૫) સીડ ફાર્મ પ્રાથમિક શાળા અને મારી પ્રાથમિક શાળાની મર્યાદાઓ જાણી શકાશે.

(૬) સીડ ફાર્મ પ્રાથમિક શાળા અને મારી પ્રાથમિક શાળાની ગુણોત્સવના સંદર્ભમાં પ્રગતિ ચકાસી શકાશે.

અભ્યાસ - ૧

જૈન એ. દ્વારા હાથ ધરાયેલા 'પરિવર્તનશીલ સાંપ્રત સમાજમાં તરૂણાવસ્થાની સમસ્યાઓનો વ્યક્તિ અભ્યાસ ' એ એક સર્વેક્ષણ પ્રકારનું કાર્ય હતું. જેમાં સહેતુક યાદ્રચ્છિક નિદર્શન પદ્ધતિ દ્વારા ૨૭ વિદ્યાર્થીઓની

પસંદગી કરવામાં આવી હતી. જેમાં છોકરાઓ, છોકરીઓની સામાજિક, આર્થિક દરજ્જો ધરાવતા તરુણોની સમસ્યાઓના પ્રમાણનો અયાસ કરી તારણો મેળવવામાં આવ્યા હતા.

અભ્યાસ - ૨

એસ. કે. બોઝ દ્વારા હાથ ધરાયેલ બિહારની આશ્રમશાળાનો અભ્યાસ એ એક સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ દ્વારા થયેલ સંશોધન હતું. જેમાં માહિતી પ્રાપ્તિ માટે પ્રશ્નાલીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં બિહારની આશ્રમશાળાના શૈક્ષણિક હેતુઓની સિધ્ધિ માટે તારણો મેળવવામાં આવ્યા હતા.

અભ્યાસ - ૩

અર્ચના જી. પંડ્યા દ્વારા હાથ ધરાયેલા પ્રાથમિક શિક્ષણના વિકાસમાં ગુજરાત રાજ્યની નંદ તાલીમ આધારિત સ્વાયત્ત સંસ્થાનો ફાળો વિષયપર હાથ ધરેલ સંશોધનમાં સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ દ્વારા સંશોધન થયેલ જેમાં પ્રશ્નાવલિ અને મુલાકાત પત્રક દ્વારા માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. અને ગાંધી મૂલ્યો આધારિત જીવનપ્રણાલી અંગેના તારણો મેળવવામાં આવ્યા હતા.

અભ્યાસ - ૪

લિવોનાઈ જે. કાઝમીયર દ્વારા હાથ ધરાયેલા નવો મેનેજર એક વ્યક્તિ અભ્યાસમાં મુલાકાત અને અવલોકન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. નવા મેનેજરની વિશિષ્ટ કામગીરી, બુધ્ધિક્ષમતા, વિચારશક્તિ, અને સામાજિક તેમજ વ્યવસાયિક ઉત્તરદાયિત્વનો અભ્યાસ કરીને તારણો મેળવવામાં આવ્યા હતા .

અભ્યાસ - ૫

રતિલાલ ઘુસાભાઇ વાઘેલા દ્વારા હાથ ધરાયેલા ગુજરાત રાજ્યની ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયોના વિકાસ માળખાનો અભ્યાસ એ એક સર્વેક્ષણ પધ્ધતિ દ્વારા થયેલ સંશોધન હતું. સંશોધકે માહિતી પ્રાપ્તિ માટે પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કર્યો હતો. ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી કક્ષાએ અભ્યાસક્રમના નવા માળખામાં કયા પ્રકારના ફેરફારો કરવા જોઈએ તે અંગેના આચાર્યશ્રીઓના અભિપ્રાયો જાણીને તારણો મેળવવામાં આવ્યાં હતાં.

૨.૯ પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતાઓ :-

પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતાઓ નીચે મુજબ છે.

૧. શાળા વગર પણ શિક્ષણ કાર્ય થઈ શકે છે તે વાતનો સ્વીકાર થયો.
૨. શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓમાં ટેકનોલોજી વિષેની જાણકારી વિકસી.
૩. ઓન-લાઈન શિક્ષણમાં ઘણા જાણકાર તજજ્ઞોનો લાભ અનેક લોકોને મળ્યો.
૪. ચોક/ટોક ને બદલે શિક્ષકો બદલાયેલા સમયને અપનાવી ટેકનોલોજીનો સ્વીકાર કરતા થયા.
૫. વાલીઓ ટેકનોલોજી વિષેની જાણકારી મેળવતા થયા.
૬. ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં શિક્ષણની સજાગતા વધી.

પ્રકરણ: ૩

કાર્યક્રમનું અમલીકરણ

૩.૧ પ્રસ્તાવના :-

સંશોધક વૈજ્ઞાનિક અભિગમ તથા વિશ્વસનિય માહિતી પ્રાપ્તિ માટે પોતાના કાર્યની યોજના તૈયાર કરે છે. પોતાના કાર્યની રૂપરેખા તૈયાર કરે છે. જેમા સંશોધન પદ્ધતિ, અભ્યાસ હેઠળ કેવા અને કયા-કયા એકમો સમાવવા તેનો નિર્ણય કરે છે. પ્રમાણભૂત માહિતી માટે ઉચિત ઉપકરણની રચના અથવા પસંદગી કરે છે. માહિત એકત્રીકરણની યોજના બનાવે છે. પ્રાપ્ત માહિતીની રજૂઆતની રૂપરેખા તૈયાર કરે છે. તથા માહિતીના પૃથ્થકરણ માટે ઉચિત આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિ પસંદ કરે છે.

પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં લોક-ડાઉન સમયમાં શિક્ષકોએ કરેલી વિશિષ્ટ કામગીરીના વ્યક્તિ અભ્યાસ અંગેની કાર્યપદ્ધતિ આપેલી છે.. જેની સંશોધન પદ્ધતિ, વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો, ઉપકરણો, માહિતી પ્રાપ્તિની પ્રયુક્તિઓ, માહિતી પૃથ્થકરણની પ્રયુક્તિઓ વગેરે આપેલી છે.

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરીષદ (જી.સી.ઈ.આર.ટી.) ગાંધીનગર દ્વારા ગુજરાત રાજ્યનાં તમામ જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનનાં અધ્યાપકોને વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ના સંશોધન માટે વર્ષ ૨૦૨૦માં લોક ડાઉન સમયે શિક્ષકોએ શિક્ષણ માટે કરેલા વિશિષ્ટ કાર્યોને બીરદાવવા માટે વ્યક્તિ અભ્યાસ તરીકે વિષયની ફાળવણી કરવામાં આવેલ હતી. વ્યક્તિ અભ્યાસ હાથ ધરવાનો થયો ત્યારે જીસીઈઆરટીના આદેશ, પ્રાચાર્યશ્રીના

માર્ગદર્શન અને તાલીમ શાખાનાં આયોજન મુજબ ગત વર્ષે લોકડાઉનનાં સમયમાં અમને લાયઝન તરીકે સોંપાયેલા તાલુકામાં હોમ લર્નિંગ, એકમ કસોટી, પ્રતિભાશાળી શિક્ષકોની મુલાકાત, ઓન લાઈન તાલીમો જેમકે નિષ્ઠા તાલીમ વંદે ગુજરાતનું પ્રસારણ બાળકો નિહાળી શકે તેમાં તે શાળાએ કરેલા પ્રયત્નો વગેરે બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને વારંવાર મુલાકાત લેવાનું થતું હતું. ઉપરોક્ત સોંપવામાં આવેલ સંશોધનકાર્ય કામગીરીનાં ભાગરૂપે આ તાલુકામાં થયેલી મુલાકાતોમાં ઘણા શિક્ષકોની આવી વિશિષ્ટ કામગીરી ધ્યાન પર આવેલી તેથી મારા લાયઝનીંગનો કોઈ એક જ તાલુકો ન હોઈ સાબરકાંઠાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકોએ કરેલી વિશિષ્ટ કામગીરીને જ મારા સંશોધનનો વિષય બનાવ્યો.

વ્યક્તિ અભ્યાસસંશોધનકાર્યને સફળ બનાવવા માટે તાલુકાના ટી.પી.ઓ., કેળવણી નિરીક્ષક, બી.આર.સી., સી.આર.સી. તેમજ સંબંધિત શાળાનાં આચાર્યનાં સતત સંપર્કમાં રહી શકાય તે માટે તેઓનાં સંપર્ક નંબર પણ લેવામાં આવ્યા હતા. શાળાની પ્રથમ મુલાકાત, બીજી મુલાકાત તેમજ ક્રમિક મુલાકાત દરમિયાન શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ સાથે નવી પરિસ્થિતિમાં કઈ રીતે કામગીરી કરે છે, તેનું નિરીક્ષણ કરેલું, અને ત્યાર બાદ જરૂરી માહિતી મેળવેલી.

3.2 વ્યાપવિશ્વ :-

અભ્યાસ સાથે સંબંધિત એકમો કે એકમ સંબંધિત લક્ષણોનાં માપનો સમૂહ અભ્યાસ માટે વ્યાપવિશ્વ રચે છે. પ્રયોજક પેતાના અભ્યાસના સંદર્ભમાં વ્યાપવિશ્વની સાચી વ્યાખ્યા કરે છે. આ વ્યાખ્યાને આધારે અભ્યાસમાં ક્યાં, કેવા અને કેટલા પાત્રો પસંદ કરવા તે નક્કી કરે છે. વ્યાપવિશ્વની વ્યાખ્યા તેના ગુણધર્મો આપીને કરવામાં આવે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસની લાક્ષણિકતાઓ આ પ્રમાણે હતી.

1. સાબરકાંઠા જિલ્લાના ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાના શિક્ષકોની વિશિષ્ટ કામગીરીની વ્યક્તિ અભ્યાસના એકમ તરીકે પસંદ કરવામા આવી.
2. ગત વર્ષે ઉદભવેલ લોક ડાઉનની પરિસ્થિતિ દરમ્યાનની માહિતીના સમયગાળાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.
3. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જીસીઈઆરટી, સરકારશ્રી તથા વિભાગ દ્વારા જે કંઈ કાર્યક્રમો શિક્ષણને ગતિમાં રાખવા લોન્ચ થયા તે બધાજ જેવાકે પરિવારનો માળો, હોમ લર્નીંગ, ઓન લાઈન શિક્ષણ, બાયસેપપ્રસારણ, શેરી નાટક, એકમ કસોટી, વિવિધ સ્પર્ધા, ઘર મુલાકાત, ઓન લાઈન કોર્સ, દિક્ષા પોર્ટલ,વગેરે બાબતોને ધ્યાનમા રાખવામા આવેલી.

3.3 નમૂનો પસંદગી :-

સંશોધનની પરિભાષામાં વ્યાપવિશ્વનું સર્વોત્તમ પ્રતિનિધિત્વ કરે તેને સારો નમૂનો કહેવાય છે. સંશોધનમાં સમય શક્તિ અને નાણાનો વ્યય થતો અટકાવવા માટે સમષ્ટિના બધાજ લક્ષણોનો સમાવેશ થાય તે રીતે નમૂનો પસંદ કરવો જોઈએ.જેથી નિદર્શન પરથી તારવેલ સામાન્યિકરણ સમષ્ટિને લાગુ પાડી શકાય.

સંશોધન માટે નમૂના પસંદગીની પ્રયુક્તિઓ નીચે મુજબ છે.

૧. યાદચ્છિક નમૂનો
૨. સ્તરિકૃત યાદચ્છિક નમૂનો

૩. ઝૂમખા નમૂનો
૪. આનુશંગિક નમૂનો
૫. બહુસોપાની નમૂનો
૬. યોજનાબંધ નમૂનો
૭. બેવડો નમૂનો
૮. સહેતુક નમૂનો.

આ સંશોધનમાં સંશોધકે સહેતુક નમૂના પ્રયુક્તિથી નમૂનો પસંદ કરેલ છે. આ સંશોધનમાટે વર્ષ ૨૦૨૦માં લોક-ડાઉનનાં સમયમાં વિશિષ્ટ કામગીરી કરનાર ૦૬ શિક્ષકોની નમૂના તરીકે પસંદગી કરેલ છે.

૩.૪ સંશોધનનાં ક્ષેત્રો :-

સંશોધન માટે અનેક દિશાઓ અને ક્ષેત્રો વિકાસ પામ્યા છે. સંશોધન જુદા જુદા અનેક ક્ષેત્રો સાથે જોડાયેલું હોય છે. સંશોધન પોતાને અનૂકૂળ ક્ષેત્ર પસંદ કરતાં હોય છે. જીવન સાથે સંકળાયેલા આવા અનેક ક્ષેત્રો છે જેવા કે શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક, તબીબી, સામાજિક, ખેતી, ઉદ્યોગ, વાણિજ્ય વગેરે હોય છે. આ પૈકી પ્રસ્તુત સંશોધન સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ ક્ષેત્ર સાથે જોડાયેલું છે.

શિક્ષણમાં સંશોધન હાથ ધરવા માટે પસંદગીના ઘણાં ક્ષેત્રો જોવા મળે છે. પ્રયોજક સંશોધન કાર્ય હાથ ધરે તે પહેલાં તે કયા સંશોધનક્ષેત્ર સાથે સંલગ્ન છે તે અંગે વિચાર કરે છે. આ ક્ષેત્ર પૈકી બુચ (1990) ફિફ્થ સર્વે ઓફ રિસર્ચ ઈન એજ્યુકેશનના પહેલા વોલ્યુમમાં કુલ ૩૮ ક્ષેત્રો દર્શાવ્યા છે.

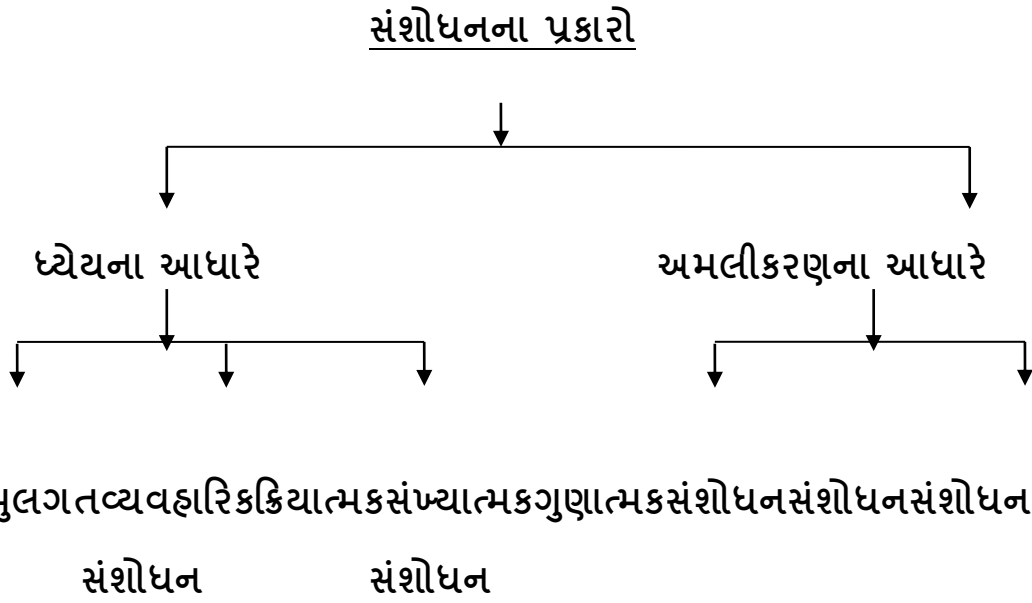
ક્રમ	સંશોધન ક્ષેત્ર	ક્રમ	સંશોધન ક્ષેત્ર
1	ભાષા શિક્ષણ	20	ગણિત શિક્ષણ
2	શિક્ષણનું તત્વજ્ઞાન	21	શિક્ષણ અને આરોગ્ય
3	શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર	22	નૈતિક કલા અને સૌંદર્ય શિક્ષણ
4	શિક્ષણનો ઇતિહાસ	23	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી
5	શિક્ષણનું અર્થશાસ્ત્ર	24	અધ્યાપન પ્રયુક્તિ
6	શિક્ષણનું મનોવિજ્ઞાન	25	શિક્ષણ પરીક્ષણ
7	માનસિક આરોગ્ય	26	વ્યવસાયિક અને ટેકનિકલ શિક્ષણ
8	માનસિક પ્રક્રિયા	27	વિશિષ્ટ શિક્ષણ
9	સામાજિક પ્રક્રિયા	28	દુરવર્તી શિક્ષણ
10	પ્રેરણા	29	પ્રૌઢ, અવૈધિક અને નિરંતર શિક્ષણ
11	સર્જનાત્મક અને ભાવિન્ય	30	કન્યાઓ અને મહિલાઓનું શિક્ષણ
12	માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શન	31	અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને લઘુમતીઓનું શિક્ષણ
13	અભ્યાસક્રમ વિકાસ	32	પર્યાવરણ વિષયક અભ્યાસો
14	પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ	33	તુલનાત્મક શિક્ષણ
15	પ્રાથમિક શિક્ષણ	34	શૈક્ષણિક આયોજન અને નીતિવિષયક સંશોધન
16	માધ્યમિક શિક્ષણ	35	વસ્તી શિક્ષણ
17	ઉચ્ચ શિક્ષણ	36	શૈક્ષણિક વહીવટ અને સંચાલન
18	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ	37	સિદ્ધિ અને સંબંધિત ચલો
19	વિજ્ઞાન શિક્ષણ	38	શૈક્ષણિક પરીક્ષણ અને મૂલ્યાંકન

પ્રસ્તુત અભ્યાસ સર્જનાત્મકતા અને નાવિન્ય ક્ષેત્ર સાથે ખૂબ જ સંબંધિત છે.

૩.૫ સંશોધનનો પ્રકાર :-

સંશોધનમાં વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિનો ઉપયોગ થાય છે. તેથી જે તે ક્ષેત્રમાંથી ઉપસ્થિતિ થયેલ અર્થપૂર્ણ સમસ્યાના વ્યવસ્થિત વસ્તુલક્ષી અને અનુભવની એરણ પર ચકાસી શકાય. તેવા ઉકેલ સાથે સંબંધ છે. તેનું સ્વરૂપ કે પ્રકાર સંબંધિત પ્રશ્નોના સ્વરૂપ પ્રમાણે બદલાય છે.

સંશોધનના મુખ્ય બે રીતથી પ્રકારો પડે છે. જે નિમ્નાંકિત ઉચાટ-2005-06 ના મતે સંશોધનના પ્રકાર બે રીતથી દર્શાવી શકાય. સંશોધનના ધ્યેય અને અમલીકરણને લક્ષમાં રાખી તેનું આ મુજબ વર્ગીકરણ કરી શકાય.



પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં લોક ડાઉનના સમય દરમ્યાન વિશેષ કામગીરી કરનાર શિક્ષકોની માહિતીમેળવી તેમણે કરેલ શૈક્ષણિક અને સહ-અભ્યાસકીય પ્રવૃત્તિઓની માહિતીમેળવી હતી. સંશોધકે મુલાકાત, પ્રશ્નો અને દસ્તાવેજ

દ્વારા માહિતી મેળવી હતી. તેનું અર્થઘટન કરી અને ગુણાત્મક રીતે પૃથ્થકરણ કરવામાં આવેલ તેથી પ્રસ્તુતસંશોધન ગુણાત્મકકહી શકાય.

૩.૬ સંશોધન પદ્ધતિ :-

સંશોધન પદ્ધતિ એ સંશોધન પદ્ધિયાનો એક આવશ્યક ભાગ છે. કોઈ પણ સમસ્યાને વૈજ્ઞાનિક રીતે તપાસવા માટે જે અલગ અલગ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તેને સંશોધન પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. સંશોધનની નીચે દર્શાવ્યા મુજબ ત્રણ પદ્ધતિઓ છે.

૧. ઐતિહાસિક પદ્ધતિ
૨. પ્રાયોગિક પદ્ધતિ
૩. વર્ણનાત્મક પદ્ધતિ

૧. ઐતિહાસિક પદ્ધતિ.

ભૂતકાળમાં બનેલી ઘટનાઓને તપાસવા માટેની આ ગુણાત્મક પદ્ધતિ છે. ઐતિહાસિક સંશોધનમાં ભૂતકાળમાં બનેલા બનાવોને તપાસવામાં આવે છે. તેમજ તેનું પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન કરવામાં આવે છે. વર્તમાન સમસ્યા માટે ભૂતકાળની બાબતોનો ઉપયોગ કરીને સમસ્યાના ઉકેલ માટે પ્રયાસ કરવામાં આવે છે. ઐતિહાસિક સંશોધનનો અર્થ માત્ર ઇતિહાસની વિષય અંગેનું સંશોધન એમ નથી. તેમા નિર્સર્ગ, ધર્મ, વિજ્ઞાન, વૈદિકશાસ્ત્ર, કે કાયદાશાસ્ત્ર એવી કોઈ પણ પ્રકારની જ્ઞાન શાખા અંગેની ભર્તપૂર્વ ઘટનાઓના અર્થઘટન અને વિશ્વસનિયતા નક્કી કરવાનો પણ થાય છે. ભૂતકાળના બનાવો અથવા ભૂતકાળને લગતી કોઈ પણ બાબતના સંદર્ભમાં જો વર્તમાનનો અભ્યાસ કરવામાં આવે તો તે ઐતિહાસિક પદ્ધતિ કહી શકાય.

૨. પ્રયોગ પદ્ધતિ :

ભવિષ્યના સંદર્ભમાં કોઈ ચલ ને અસરકર્તા કરીને સંશોધનદ્વારા પરિણામો મેળવવામાં આવે તેને પ્રાયોગિક પદ્ધતિ કહે છે. આ પદ્ધતિમાં જૂથોને નિશ્ચિત કરેલ પરિસ્થિતિમાં મૂકી પ્રયોગ હેડના પાત્રોની પરિસ્થિતિ કે વર્તણૂકને કેવી રીતે અસર કરે છે તેનું વર્ણન કરવામાં આવે છે. તેમાં અમુક પરિબલોને દૂર કરવામાં આવે છે. એ અંકુશિતકરવામાં આવે છે. આમ કરવાથી શું થશે? નિયંત્રિત કરેલી પરિસ્થિતિ હેઠળ ચોકસાઈ પૂર્વક તૈયાર કરાયેલી માવજતની શી અસર થાય છે તે તપાસવા માટેની પદ્ધતિ છે. પ્રાયોગિક પદ્ધતિએ પ્રશ્નોના વ્યવસ્થિત અને તાર્કિક જવાબો આપે છે.

૩. વર્ણનાત્મક પદ્ધતિ :

આ સંશોધન પદ્ધતિમાં વર્તમાનકાળનો સંદર્ભ છે. વર્તમાન સમયમાં અસ્તિત્વમાં હોય તેવા બનાવ માટે વર્ણન અને અર્થઘટન કરવા માટેની સંશોધન પદ્ધતિઓ આ વિભાગમાં આવે છે. સંશોધનમાં જો વર્તમાન સમયની કોઈ પણ વિગતના સંદર્ભમાં વર્ણન કરી સંશોધન કરવામાં આવે તેને વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે શૈક્ષણિક સંશોધનોમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સંશોધન પદ્ધતિએ વર્ણનાત્મક સર્વેક્ષણો છે.

વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિઓના વિભાગમાં એક થી વધુ સંશોધન પદ્ધતિઓ છે.

૧. સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ
૨. વિષયવસ્તુ વિશ્લેષણ પદ્ધતિ
૩. સંબંધાત્મક પદ્ધતિઓ

(1) વ્યક્તિ અભ્યાસ પદ્ધતિ

(2) સહસંબંધાત્મક પદ્ધતિ

(3) કારણ તુલનાત્મક પદ્ધતિ

4. વિકાસાત્મક પદ્ધતિઓ

(1) સળંગ સુત્રી પદ્ધતિ

(2) આડછેદી પદ્ધતિ

1. સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ.

સર્વેક્ષણમાં વર્તમાન પરિસ્થિતિની ઊડાંણપૂર્વકની માહિતી એકત્રિત કરી તેનું વિશ્લેષણ કરી વર્તમાન સ્થિતિ કેટલે અંશે યોગ્ય છે તેની ચકાસણી કરવામાં આવે છે. સર્વેક્ષણ એ મહત્વની અભ્યાસ માટેની પદ્ધતિ છે. તેમાં સ્પષ્ટ રીતે વ્યાખ્યાયિત સમસ્યા હોય છે. તેમજ નિશ્ચિત કરેલા ચોક્કસ ઉદ્દેશો પણ હોય છે. આ પદ્ધતિમાં એકત્રિત માહિતીનું યોગ્ય રીતે વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન તેમજ તારણોની તાર્કિક રજૂઆત મહત્વની બની રહે છે. શૈક્ષણિક, સરકારી, ઔદ્યોગિક અને રાજકીય સંસ્થાઓના સંશોધકો સમસ્યાઓ ઉકેલતી વખતે સામાન્ય રીતે સર્વેક્ષણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરતાં હોય છે. સર્વેક્ષણાત્મક પ્રકારથી કોઈ નવા વૈજ્ઞાનિક નિયમોનો વિકાસ થતો નથી. પણ સ્થાનિક સમસ્યાઓને ઉકેલવામાં તે મદદરૂપ બને છે. વધુ પાયાના સંશોધન માટેની ભૂમિકા પૂરી પાડે છે. ગુણાત્મક કે સંખ્યાત્મક સંશોધન હોઈ શકે. પ્રસ્તુત સંશોધનએ પ્રાયોગિક પદ્ધતિ (અસમાન જૂથ પૂર્વકસોટી-ઉત્તરકસોટી યોજના) આધારિત છે.

૩.૭ માહિતી સ્ત્રોત :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસનું કાર્ય સ્પષ્ટ દિશા સૂચક બને તે માટે હેતુઓ નક્કિ કર્યા હતા. આ હેતુઓના સંદર્ભમાં નીચે દર્શાવેલ સ્ત્રોત દ્વારા માહિતી એકત્ર કરી હતી.

પ્રથમ હેતુના સંદર્ભમાં તાલુકામાં બી.આર.સી , સી,આર.સી. તથા શાળામાં શિક્ષકોની વારંવાર મુલાકાત અને ચર્ચા પ્રત્યક્ષ કામગીરી પણ નિહાળેલ. આથી મોટા ભાગની માહિતી હતીજ, ખૂટતી માહિતી શાળાના આચાર્ય પાસેથી મેળવી હતી.

બીજા હેતુના સંદર્ભમાં વિશેષમાહિતી માટે તાલુકામાં બી.આર.સી, સી,આર.સી. મિત્રોને જાણ કરી પ્રવૃત્તિના ફોટા, આલ્બમ, અહેવાલ વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને માહિતી મેળવી.

ત્રીજા હેતુના સંદર્ભમાં પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું વાંચન કરી અર્થઘટન કરી તેનું વિશ્લેષણ કર્યું

૩.૮ ઉપકરણ :-

ઉચાટ (૨૦૦૯) ના મતે ઉપકરણ એટલે “સંશોધનપ્રક્રિયા દરમ્યાન અભ્યાસના હેતુઓ અનુસાર આવશ્યકમાહિતીમેળવવા માટેના સાધનને ઉપકરણ કહેવાય.”

વ્યક્તિ અભ્યાસમાં અભ્યાસહેઠળના એકમોના સંદર્ભમાં આવશ્યક માહિતી વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી ઉંડાણપૂર્વક મેળવાય છે. એકમનો ઇતિહાસ કાળજીપૂર્વક મેળવવામાં આવે છે. આ માટે આત્મકથા,રોજનીશી,પત્રો, દસ્તાજેજો, અવલોકનો, મુલાકાતો, વગેરે પૈકી ઉચિત ઉપકરણનો ઉપયોગ કરીને આવશ્યક માહિતી એકત્ર કરવામાં આવે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં

પ્રયોજકે મુલાકાત જેવા ઉપકરણો દ્વારા માહિતી એકત્ર કરી હતી. મુલાકાતદ્વારા કૃતિયાણા તાલુકાના વિશિષ્ટ કામગીરી કરનાર શિક્ષકોના પ્રયોગોને ધ્યાનમાં રાખીને મુખ્ય બાબતો આધારિત માહિતીનું વર્ણન કરવામાં આવેલ જેમાં સમસ્યા, સમસ્યાના ક્ષેત્રો, પ્રયોગનું વર્ણન મળેલ પરિણામ તેમજ પ્રયોગની ઉપયોગિતા જેવા મુદ્દા આધારિત માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવેલું.

૩.૯ માહિતીનું એકત્રીકરણ :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુના સંદર્ભમાં માહિતીનું એકત્રીકરણ ગુણાત્મક રીતે કરવાનું થતું હતું આ માટે મુલાકાત, દ્વારા જેવા મળેલ કામગીરીની માહિતી ગુણાત્મક રીતે તપાસવા બી.આર.સી, સી,આર.સી. મિત્રોની મદદ લીધેલી અને તેમને અહેવાલ સ્વરૂપે માહિતી એકત્ર કરવા તથા સાથે ફોટોગ્રાફ જોડવા પણ સૂચન કરેલ જેના આધારે માહિતીની રજૂઆત તથા પારદર્શકતાની ખાતરી કરી શકાય.

૩.૧૦ પ્રાપ્ત માહિતીની સ્પષ્ટતા અને રજૂઆત :-

માહિતીને સ્પષ્ટ અને અર્થસભર બનાવવા માહિતીને વિવિધ સ્વરૂપે રજૂ કરવામાં આવે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગુણાત્મક પ્રકારની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી આ માહિતીને અભ્યાસના હેતુ અનુસાર આ પ્રમાણે રજૂ કરી હતી.

-:: લોક ડાઉનમાં સારી કામગીરી કરનાર શિક્ષકોની યાદી ::-

ક્રમ	શિક્ષકનું નામ	શાળાનું નામ	તાલુકો
1	પટેલ ધવલભાઈ	શ્રી દિધિયા આદીવાસી આશ્રમશાળા	ખેડબ્રહ્મા
2	પ્રજાપતિ મેહુલભાઈ	શ્રી બાંડિયા નું તળાવ પ્રા.શાળા/ બાંડિયાનું તળાવ સીઆરસી	ખેડબ્રહ્મા
3	સોલંકી નરેશભાઈ	શ્રી દેલવાડા(છો) પ્રા.શાળા	પોશીના
4	ડૉ.અર્યના પુરોહિત	શ્રીદેમતી (રોજગઢા) પ્રા. શાળા	પોશીના

-:: લોક ડાઉનમાં કેવા પ્રકારની વિશિષ્ટ કામગીરી કરનાર શિક્ષકો :-

ક્રમ	શિક્ષકનું નામ	શાળાનું નામ	વિશિષ્ટ કાર્ય
૧	પટેલ ધવલભાઈ	શ્રીદિધિયા આદીવાસી પ્રા.શાળા	વિદ્યાર્થીઓ ઓ કોરોના જેવી મહામારીમાં લાઈવ અભ્યાસ કરી શકે તે માટે લાઈવ કેમેરા દ્વારા શિક્ષણ
૨	પ્રજાપતિ મેહુલભાઈ	શ્રી બાંડિયા નું તળાવ પ્રા.શાળા/ બાંડિયાનું તળાવ સીઆરસી	youtube ચેનલ શરૂ કરવામાં આવી અને વાલી વિદ્યાર્થી તેમજ શિક્ષક ને શાળા લક્ષી જે કાર્યક્રમો આવે છે તેને યોગ્ય અમલીકરણ માટે ict ના માધ્યમથી પ્રેક્ટીકલી વીડિયો બનાવીને એક ડેમો વિડીયો તેમને સેન્ડ કરવામાં આવ્યો અને શિક્ષકો દ્વારા વાલીને તે વિડિયો જોઈ અને શીખવા માટે પ્રેરણા આપવામાં આવી તમામ શિક્ષકો તેમાં જોડાયા અને વાલીઓ અને બાલકો ને પણ યોગ્ય માર્ગદર્શન મળી રહ્યું
૩	સોલંકી નરેશભાઈ	શ્રી દેલવાડા(છો) પ્રા.શાળા	લાઈટ વિનાના અંતરિયાળ વિસ્તારના મકાનો તથા ઘરો ની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ વાલી તથા બાળકો સાથે આત્મીયતા કેળવી તેમના ખબર અંતર પૂછી બાળકો ને મહામારી માં રાખવાની થતી તમામ પ્રકાર ની સાવચેતી થી વાકેફ કરી બાળકો ને વારંવાર સાબુ થી હાથ ધોવા અને ભીડભાડ વાળી જગ્યા એ સોશિયલ

			<p>ડિસ્ટન્સ અને માસ્ક નો ઉપયોગ કરવો તથા ઘરે શિખીએ વિશે ખૂબ જ નાની નાની બાબતો ની ચર્ચા કરી સમજ આપી. વિષય પ્રમાણે પાઠ્યપુસ્તક માથી સમજાવી અને લેપટોપ દ્વારા વિડીયો નું નિદર્શન કરાવી ડિજિટલ શિક્ષણ આપવા ની એક અનોખી પહેલ કરેલ છે.</p>
૪	<p>ડૉ.અર્યના પુરોહીત</p>	<p>શ્રીદેમતી (રોજગઢા) પ્રા. શાળા</p>	<p>ગામના મુખ્ય ચાર ફળિયામાં નિયમિત શિક્ષકો મુલાકાતે જવા લાગ્યા. જે - તે ફળિયામાં રહેતા ધોરણ 1 થી 8 માં ભણતાં બાળકોના હાજરીપત્રક બનાવી શિક્ષકો તે હાજરીપત્રક સાથે ફળિયાની મુલાકાત લઈ જે ધોરણનું બાળક જેટલે છે ત્યાંથી આગળ શૈક્ષણિક કાર્ય શરૂ કરાયું.</p>

માહિતીની રજૂઆત, પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન

૪.૧ પ્રાસ્તાવિક :-

આ સોપાનમાં સંશોધક એકત્ર કરેલી માહિતી પરથી રચાયેલા અભ્યાસના હેતુઓના સંદર્ભમાં અર્થઘટનો તારવે છે. અને પરિણામો મેળવે છે. અભ્યાસના હેતુઓ અને પ્રશ્નોના સંદર્ભમાં પ્રાપ્ત માહિતીનું સંપાદન, વર્ગીકરણ, સારણી કે આલેખ દ્વારા રજૂઆત, સાંકેતીકરણ તથા આંકડાકીય પૃથ્થકરણ કરવામાં આવે છે. આમ પ્રાપ્ત માહિતીને રચાયેલા પ્રશ્નોના જવાબો મેળવી અર્થ આપવામાં આવે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો હેતુ પોશીના અને ખેડબ્રહ્મા તાલુકામાં લોક-ડાઉન દરમ્યાન વિશેષ કામગીરી કરનાર શિક્ષકોએ કરેલા કાર્યનું દસ્તાવેજીકરણ કરવાનો હતો તેના સંદર્ભે માહિતી મેળવવા માટે એક ફોર્મેટ તૈયાર કરવામાં આવેલ હતું, તેના સંદર્ભે શિક્ષકોએ કરેલા કાર્યની માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. અને પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં પ્રાપ્ત માહિતીના વિવિધ પૃથ્થકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

૪.૨ પૃથ્થકરણની પદ્ધતિ :-

એકત્ર થયેલ માહિતીને યોગ્ય આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિથી મુલવણી એ સંશોધન કાર્યનું મહત્વનું સોપાન ગણાય સંશોધનકાર માટે ઉપકરણની પસંદગી કરવાની સાથેજ તેના થકી પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથ્થકરણ કેવી રીતે

થઈ શકશે? અને તારણો મેળવવા શું કરવું પડશે? તે અંગેનો ખ્યાલરાખવાનો થતો હોય છે.

અહીં શિક્ષકોએ કરેલા કાર્યનું ગુણાત્મક પરિક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે.

૪.૩ માહિતીની રજૂઆત, પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન :-

ખેડબ્રહ્મા તાલુકામાં લોકડાઉન દરમિયાન વિશિષ્ટ કામગીરી કરનાર શિક્ષકોએ કરેલ કાર્યની વિગતો નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

❑ વ્યક્તિ અભ્યાસ-૧ પટેલ ધવલકુમાર દશરથલાલ

➤ COVID -19 મહામારી દરમિયાન

શિક્ષક, મુખ્યશિક્ષકકેશાળાદ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી/કાર્યની વિગત

તાલુકા કક્ષાએ પ્રાપ્ત થયેલ વિશિષ્ટ કામગીરી કરતાં શિક્ષકોનાં અહેવાલો પૈકી પ્રથમ પટેલ ધવલકુમાર દશરથલાલનો હતો આ અહેવાલની વિગતવાર માહિતી નીચે મુજબ છે.

❖ વિશિષ્ટ કામગીરી : (E CLASS LIVE STUDY)

❖ જિલ્લાનું નામ : સાબરકાંઠા

❖ તાલુકાનું નામ : ખેડબ્રહ્મા

❖ શાળાનું નામ : શ્રી દિધિયા આદીવાસી આશ્રમશાળા તા.- ખેડબ્રહ્મા, જિ.

સાબરકાંઠા.

❖ મોબાઇલ નંબર: ૯૪૨૭૮૬૩૪૨૬

❖ શાળાનો વિસ્તાર: ગ્રામ્ય

કોવિડ - ૧૯ દરમિયાનની વિશિષ્ટ કામગીરી (E CLASS LIVE STUDY)

❖ હેતુઓ :-

- શાળાના વિદ્યાર્થીઓ કોરોના જેવી મહામારીમાં લાઈવ અભ્યાસ કરી શકે.
- કોઈ બીમારી કે તકલીફના કારણે બાળક શાળામાંના આવી શકે તો પણ તે શાળામાં ચાલતો અભ્યાસ લાઈવ જોઈ શકે અને અભ્યાસથી વંચિત ના રહે.

❖ સાધન સામગ્રી :- લાઈવ કેમેરા,

કાર્ય પદ્ધતિ :- શાળામાં અભ્યાસ કરતાં બાળકો કોઈ તકલીફને કારણે શાળામાં આવી ના શકે અને તેને શાળામાં ચાલતો અભ્યાસ કરવો છે તો આ સિસ્ટમની મદદ વડે શાળા નો બાળક અભ્યાસ કરી શકે છે. અત્યારે ચાલી રહેલ કોરોના જેવી મહામારીમાં શાળાઓ શરૂ થયા પછી પણ કેટલાક બાળકોના વાલીઓ શાળામાં બાળકોને મોકલવા તૈયાર નથી તો તે બાળકો શાળામાં જે તે વર્ગમાં ચાલતો અભ્યાસ લાઈવ શીખી શકે છે. આ સુવિધા માટે વર્ગમાં એક કેમેરો લાગવામાં આવે છે. જે ઇન્ટરનેટ સાથે કનેક્ટ હોય છે જે કેમેરો એપ્લિકેશન મારફતે લાઈવ ક્લાસનો ડેમો કરે છે જેનો ID & Password બાળકને આપવામાં આવે તો ઘરે રહેલું બાળક શાળાના વર્ગના સીધા સંપર્કમાં આવે છે અને ઘરે બેઠા અભ્યાસ કરી શકે છે.

આ સુવિધા શાળામાં 2000 રૂપિયાના નજીવા ખર્ચ દ્વારા કરી શકાય છે.

❖ ઉપયોગિતા :- બાળક ઘરે રહીને પણ વર્ગખંડ સાથે જોડાયેલો રહી અભ્યાસ કરી શકે છે.

❖ આઉટકમ્સ :- કોરોના જેવી મહામારી ગરે રહેલ બાળક પણ અભ્યાસ થી વંચિત ના રહે.



Live Study

વ્યકિત અભ્યાસ-2 પ્રજાપતિ મેહુલભાઈ જોષતાભાઈ

❑ COVID-19

મહામારી દરમિયાન શિક્ષક, મુખ્ય શિક્ષક કે શાળા દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી/કાર્યની વિગત

- ❑ વિશિષ્ટ કામગીરી : “શિક્ષણમાં ICT નો ઉપયોગ”
- ❑ જિલ્લાનું નામ : સાબરકાંઠા
- ❑ તાલુકાનું નામ : ખેડબ્રહ્મા
- ❑ શાળાનું નામ : શ્રી બાંડિયાનું તળાવ સી.આર.સી. તા.- ખેડબ્રહ્મા, જિ. સાબરકાંઠા.
- ❑ મોબાઇલ નંબર: 9426522760
- ❑ શાળાનો વિસ્તાર: ગ્રામ્ય

કોવિડ - ૧૯ દરમિયાનની વિશિષ્ટ કામગીરી : “શિક્ષણમાં ICT નો ઉપયોગ”

વર્તમાન પરિસ્થિતિને ધ્યાને લેતા કોરોના મહામારી ના કારણે આપ સૌ જાણતા જ હશે એ પ્રમાણે બાળકોને શાળાએ બોલાવવાના થતા નથી ગવર્મેન્ટની સ્પષ્ટ guideline ના આધારે જ શાળાઓ માં કામગીરી કરવાની થાય છે ત્યારે બાળકોના શૈક્ષણિક કાર્ય ને કઈ રીતે ચલાવવું એ એક પડકારરૂપ પ્રશ્ન બની રહે છે આવા સમયમાં શિક્ષણ વિભાગે તેમજ જીસીઆરટી અને સ્ટેટ SSAM કચેરી દ્વારા સમગ્ર રાજ્ય માં "હોમ લર્નિંગ" કાર્યક્રમની શરૂઆત કરવામાં આવી અને બાળકોને ICT ના માધ્યમથી શિક્ષણ મળી રહે તેમજ કોરોના મહામારી ના સમયમાં બાળકો મહામારી નો ભોગ બને નહીં તે માટે ટીવી, ટીક્ષા એપ્લિકેશન અનેક અન્ય સોશિયલ મીડિયાના માધ્યમથી જુદા જુદા કાર્યક્રમો "હોમ લર્નિંગ કાર્યક્રમ" નીચે ચલાવવામાં આવ્યા

- ❑ હવે જ્યારે પણ શાળા મુલાકાત કરવામાં આવે છે અને ગામની મુલાકાતે જઈએ છીએ ત્યારે કાર્યક્રમ અંતર્ગત ઘણા બધા વાલીઓ અને શિક્ષકો દ્વારા

એક પ્રશ્ન સામે આવતો હતો કે તેમને ટેકનિકલી આ બધીજ APP કેવી રીતે વાપરવી અને ઓનલાઇન જોડાવું તેનું ટેકનિકલ જ્ઞાન ન હોવાના કારણે તેનો તેઓ ઉપયોગ કરી શકતા ન હતા અને કારણે સરકાર દ્વારા ચલાવવામાં આવતા આવા કપરા સમયે આ મહત્વના કાર્યક્રમનો યોગ્ય ઉપયોગ કરી શિક્ષણકાર્ય મેળવી શકતા નહોતા

- હવે આ સમસ્યાના સમાધાન માટે એક એક વાલીને મળીને તેમના મોબાઇલમાં આના ઉપયોગ ની તાલીમ આપવી એ શક્ય ન હોવાના કારણે એક નવા વિચાર સાથે youtube ચેનલ શરૂ કરવામાં આવી અને વાલી વિદ્યાર્થી તેમજ શિક્ષક ને શાળા લક્ષી જે કાર્યક્રમો આવે છે તેને યોગ્ય અમલીકરણ માટે icl ના માધ્યમથી પ્રેક્ટીકલી વીડિયો બનાવીને એક ડેમો વિડીયો તેમને સેન્ડ કરવામાં આવ્યો અને શિક્ષકો દ્વારા વાલીને તે વિડીયો જોઈ અને શીખવા માટે પ્રેરણા આપવામાં આવી તમામ શિક્ષકો તેમાં જોડાયા અને વાલીઓ અને બાલકો ને પણ યોગ્ય માર્ગદર્શન મળી રહ્યું જેથી કરીને વધુમાં વધુ હોમ લર્નિંગ કાર્યક્રમ નો ઉપયોગ કરી શકાય અને ઘરે બેઠા શિક્ષણ મેળવી શકાય
- ચેનલનું નામ :Me Gujarati,ચેનલની લિન્ક: <https://youtube.com/c/MeGujarati>
- આજની સ્થિતિએ જોઈએ તો તમામ કલસ્ટરના શિક્ષકો સાથે સાથે અન્ય તાલુકા, જિલ્લા ના શિક્ષકો પણ ચેનલ સાથે જોડાયેલા છે અને જે અવનવા કાર્યક્રમો રાજ્ય સરકાર દ્વારા શાળા ઓ માં શિક્ષણ લક્ષી મૂકવામાં આવે છે તે તમામે તમામ શિક્ષણ લક્ષી કાર્યક્રમો ને કેવી રીતે અમલિકૃત કરવાના છે તેના વિડીયો બનાવવામાં આવે છે અને ઓનલાઇન જે કામગીરી કરવાની થાય તેના પણ પ્રેક્ટીકલ ડેમો વીડિયો બનાવીને ચેનલ ઉપર અપલોડ કરવામાં આવે છે જેથી કરીને શિક્ષકો તે વીડિયો જોઈને આસાનીથી પોતાનું

કામ કરી શકે છે અને તમામ માહિતી તેમને મળી રહે સાથે સાથે બાળક લક્ષી જે કાર્યક્રમો આવે છે તેના પણ વીડિયો બનાવવામાં આવે છે

- મિત્રો આ નવાચાર થી થયેલ લાભની વાત કરું તો મારા સી.આર.સી ક્લસ્ટરના તમામ શિક્ષકો અને બાળકોને આવરી લેતા તાલુકા અને જિલ્લાના અન્ય શિક્ષકો અને બાળકોને પણ લાભ થયેલો છે તમામ લોકો યેનલ સાથે જોડાયા છે અને નિયમિત પણે તેમને ઊપયોગી થવાનો મારો પ્રયત્ન રહે છે
- હું આશા રાખીશ કે અન્ય શિક્ષક મિત્રો પણ પ્રેરણા લઈ અને યેનલ શરૂ કરે અને પોતાના બાળકોને ICT ના માધ્યમથી શિક્ષણ આપે અને પોતાની અંદર રહેલી ખૂબીઓને તાલુકા, જિલ્લા અને અન્ય વિસ્તારના બાળકો સુધી પણ ICT ના માધ્યમથી પહોંચી તેમને પણ શિક્ષણકાર્ય આપવાનો પ્રયત્ન કરે એ જ આશા...!

પોશીના તાલુકામાં શિક્ષકોએ કરેલ વિશિષ્ટકામગીરી/કાર્યનીવિગત

- વ્યક્તિ અભ્યાસ-3 સોલંકી નરેશકુમાર અળખાભાઈ
- COVID -19
મહામારી દરમિયાન શિક્ષક, મુખ્ય શિક્ષક કે શાળા દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી/કાર્યનીવિગત
- વિશિષ્ટ કામગીરી : નોક નોક તમારા દરવાજે શિક્ષણ સરિતા
- જિલ્લાનું નામ : સાબરકાંઠા
- તાલુકાનું નામ : પોશીના

□ શાળાનું નામ : શ્રી દેલવાડા (છો) પ્રા.શાળા તા.- ખેડબ્રહ્મા, જિ.

સાબરકાંઠા.

□ મોબાઇલ નંબર: ૯૪૨૮૭૭૨૧૫૫

□ શાળાનો વિસ્તાર: ગ્રામ્ય

કોવિડ - ૧૯ દરમિયાનની વિશિષ્ટ કામગીરી : નોક નોક તમારા દરવાજે શિક્ષણ સરિતા

હેતુઓ:

- શાળા બંધ છે પણ શિક્ષણ બંધન થી જેથી બાળકો, શિક્ષણ થી વંચિત ના રહી જાય.
- કોવિડ-19 જેવી જીવલેણ મહામારીમાં બાળકો ને ડોર ટુ ડોર શિક્ષણ મળી રહે.
- સરકાર ની પુરી ગાઈડ લાઈન પ્રમાણે દરેક બાળક ને સોશિયલ ડિસ્ટન્સ સાથે જે તે ધોરણ અને વિષય ના પાઠ નું જ્ઞાન મળે.
- રમત ગમત અને મનોરંજન સાથે બાળકો ને શિક્ષણ અપાય.
- કોઈપણ ડિજિટલ સાધનો તથા નો નેટવર્ક, મોબાઈલ ના ખર્ચ વગર આધુનિક પદ્ધતિ થી શિક્ષણ આપવું.
- હોમ લર્નિંગ માટે વર્તમાન સરકાર શ્રી દ્વારા કરવા માં આવેલ પ્રયત્નો ને વિના ખર્ચે સફળ બનાવવા.
- જે બાળકો પાસે મોબાઈલ ફોન , ટીવી કે બીજા કોઈ પણ જાત ના ડીજિટલ ઉપકરણો ઉપલબ્ધ નથી તેવા બાળકો ને વર્તમાન પ્રવાહ સાથે જોડવા.

કાર્ય પદ્ધતિ :

કોરોનાની મહામારી છેલ્લા નવ માસ થી ચાલી રહી છે. રાજ્ય ની તમામ શાળાઓ,મહાશાળાઓ,કોલેજો અને શિક્ષણ સંસ્થાઓ બંધ છે, ત્યારે પ્રાથમિક શાળા ના ધોરણ-1 થી 8 ના બાળકો અને અંતરિયાળ વિસ્તારો માં શાળાઓ બંધ છે શિક્ષણ નહી આ સ્લોગન ને સાર્થક કરવા માટે આ સમાજ ને મહામારી થી બચાવવા સાથે જીવન ના મુખ્ય પ્રવાહ ને શિક્ષણ કાર્ય સાથે જોડી શિક્ષણ ના નવતર પ્રયોગ ,પ્રવૃત્તિઓ,પ્રયુક્તિ દ્વારા બાળકો ને રમત ગમત સાથે મનોરંજન મળી રહે તેવા નાના નાના પ્રયોગો કરી,શિક્ષણ ની જ્યોત જલાવી રાખવા ના પ્રયત્ન કરેલ છે.

રાજ્ય સરકાર ના શિક્ષણ વિભાગ તથા શિક્ષકો પર આવી પડેલા પડકારજનક સમસ્યાને ખૂબ જ સહજતા થી લઈ લાઈટ વિના ના અંતરિયાળ વિસ્તાર ના મકાનો તથા ઘરો ની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ વાલી તથા બાળકો સાથે આત્મીયતા કેળવી તેમના ખબર અંતર પૂછી બાળકો ને મહામારી માં રાખવાની થતી તમામ પ્રકાર ની સાવચેતી થી વાકેફ કરી બાળકો ને વારંવાર સાબુ થી હાથ ધોવા અને ભીડભાડ વાળી જગ્યા એ સોશિયલ ડિસ્ટન્સ અને માસ્ક નો ઉપયોગ કરવો તથા ઘરે શિખીએ વિશે ખૂબ જ નાની નાની બાબતો ની ચર્ચા કરી સમજ આપી. વિષય પ્રમાણે પાઠ્યપુસ્તક માથી સમજાવી અને લેપટોપ દ્વારા વિડીયો નું નિદર્શન કરાવી ડિજિટલ શિક્ષણ આપવા ની એક અનોખી પહેલ કરેલ છે.

આવા અંતરિયાળ અને ગરીબ આદિવાસી વિસ્તાર માં મોટાભાગ ના લોકો પાસે સ્માર્ટફોન ,ડીડી ગિરનાર નિહાળવા માટે TV પણ નથી જેથી મે ફળીયે ફળીયે ફરી , જાગૃત વાલીઓ નો સંપર્ક કરી તેમના વિસ્તાર માં

ધો.10 થી 12 સુધી તથા કોલેજ કરેલા યુવક યુવતીઓ નો સંપર્ક કરી તેમના વિસ્તાર પૂરતા બાળકો ને હોમ લર્નિંગ તથા એકમ કસોટી ના પેપર લખવા માં પડતી મુશ્કેલીઓ નું સરળતા થી નિવારણ થાય અને હોમ લર્નિંગ નો પ્રોગ્રામ સફળ થાય તે માટે ફળીએ

ફળીએ વોલીટિયર મિત્રો નો સહકાર લઈ ખૂબ જ ઓછા સમય માં દરેક બાળકો સુધી પોહચવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

મારી પોતાની ઈકો વાન દ્વારા પણ બાળકો ને શિક્ષણ ના ઉપકરણો સાથે રાખી ,હોમ લર્નિંગ અને એકમ કસોટી ને ખૂબ જ સારો પ્રતિસાદ પ્રાપ્ત થાય તેવા પ્રયત્નો કરેલ છે.આર્થિક પરિસ્થિતી ને ધ્યાન માં લેતા ઈડર ના દાતા શ્રી દ્વારા બાળકો ને શૈક્ષણિક કીટ પેન,નોટબુક તથા ચોપડા વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું, જેથી તમામ બાળકો ને એક સરખા નોટબુક,ચોપડા મળતા શિક્ષણ માં આગળ આવવા અને શૈક્ષણિક ગુણવત્તા માં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે.

ઉપયોગિતા:

આ પ્રયોગ દ્વારા બાળકો ને કોઈ પણ જાત ના આર્થિક ખર્ચ વગર પોતાના ઘરે અને જાતે સુરક્ષિત રહી ,હોમ લર્નિંગ ના પૂરા પ્રોગ્રામ ને ખૂબ સાર્થક સફળ અને ઉપયોગી બનાવી પોતાની શૈક્ષણિક ગુણવત્તા ટકાવી રાખવાની પૂરેપૂરો પ્રયત્ન બાળકો પાસે કરાવેલ છે તથા શિક્ષણ ને ગમ્મત સાથે જ્ઞાન અને મનોરંજન સાથે શિક્ષણ આપવા નો પૂરો પ્રયત્ન કરેલ છે.

આઉટકમ્સ :

- કોવિડ-19 ની મહામારી માં બાળકો પોતાને અને પરિવાર ને સુરક્ષિત રાખી શકે છે.
- કોઈપણ પ્રકાર ના આર્થિક વધારા ના ખર્ચ વગર ડિજિટલ શિક્ષણ બાળકો ને આપી શકાય છે.
- પોતાના ઘર માં શાળા જેવું વાતાવરણ પેદા થતા ભણવા ની ઉત્સુકતા અને આત્મવિશ્વાસ પેદા થાય છે.

- બાળકો અને વાલી તથા વોલીન્ટિયર મિત્રો દ્વારા આ કાર્યક્રમ માં ભાગ લેવાથી ગામ માં એક હકારાત્મક ઉર્જા પેદા થાય છે.

- બાળક શિક્ષણ ના નવતર પ્રોગ્રામ સાથે સતત જોડાયેલા રહે છે.

- બાળકો પોતાના ઘરે પ્રવૃત્તિમય, આનંદદાયી અને રસભર શિક્ષણ કાયમ મેળવતા રહે છે.

❑ વ્યક્તિ અભ્યાસ-4 ડો.અર્યના પુરોહિત

❑ COVID -19

મહામારી દરમિયાન શિક્ષક, મુખ્ય શિક્ષક કે શાળા દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી/કાર્યની વિગત

❑ વિશિષ્ટ કામગીરી : “મારો ફળિયા વર્ગ”

❑ જિલ્લાનું નામ : સાબરકાંઠા

❑ તાલુકાનું નામ : પોશીના

❑ શાળાનું નામ : શ્રી દેમતી રોજગઢા પ્રા.શાળા.- પોશીના જિ. સાબરકાંઠા.

❑ મોબાઇલ નંબર: ૯૮૨૪૦૫૨૮૩૦

❑ શાળાનો વિસ્તાર: ગ્રામ્ય

❑ કોવિડ - ૧૯ દરમિયાનની વિશિષ્ટ કામગીરી : મારો ફળિયા વર્ગ

કોવિડ 19 ની મહામારી ના કારણે બાળકોને શાળામાં બોલાવી શકાતા નથી, ત્યારે સરકારશ્રી દ્વારા કોઈપણ બાળક શિક્ષણથી વંચિત ન રહી જાય તે માટે ઘણા અસરકારક શૈક્ષણિક અનુભવો પૂરા પાડવાના જુદા-જુદા આયમો અમલમાં આવ્યા છે. જેવા કે ઘરે શીખીએ-અંક, એકમ કસોટીઓ, દિક્ષા એપ દ્વારા, બાયસેગ દ્વારા, ડીડી ગિરનાર વડે શિક્ષણ

આપીને, જ્ઞાનકુંજ તથા માઇક્રોસોફ્ટ ટીમ દ્વારા વર્ચુઅલ ક્લાસ ચલાવીને, ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરીને વગેરે અલગ અલગ માધ્યમો થકી શાળાઓ સતત બાળકો સુધી શિક્ષણ પહોંચાડવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે અને તેના ઘણા સારા પરિણામો પણ પ્રાપ્ત થયા છે.

એક તરફ આ રીતે ઓનલાઇન શિક્ષણનો એક નવો જ પ્રયોગ કરીને ઘરે રહીને પણ શિક્ષણ પ્રાપ્તિનો નવો અનુભવ પ્રાપ્ત થયો છે જ્યારે સિક્કાની બીજી બાજુ કેટલાક અંતરિયાળ ડુંગરાળ વિસ્તાર કે જ્યાં આ બધા જ અનુભવો પહોંચાડવા ઇન્ટરનેટની કનેક્ટિવિટીના અભાવે તથા વાલીઓની આર્થિક નબળી પરિસ્થિતિના લીધે - ઇલેક્ટ્રીક ગેજેટ્સ ન વસાવી શકવાના કારણે પૂરેપૂરા શક્ય ન બન્યા. આવા વિસ્તારના બાળકો શૈક્ષણિક અનુભવોથી વંચિત રહી જાય - તે કેમ ચાલે? મારી શાળા દેમતિ રોજગઢા સાબરકાંઠાના પોશીના તાલુકાનાં એવા ડુંગરાળ વિસ્તારમાં છે જ્યાં બિલકુલ નહિવત ઇન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટી આવે છે તથા વાલીઓ પાસે એંડરોઈડ ફોનની સુવિધા નથી, બે-પાંચ વાલી પાસે કદાચ એંડરોઈડ ફોન હશે તો તેમની પાસે ઇન્ટરનેટ બેલેન્સ કરાવવાની રકમ નથી. જ્યાં મકાનો દૂર દૂર છે સગવડનો અભાવ છે તથા ઓનલાઇન શિક્ષણનું કોઈ માધ્યમ પહોંચી શકે તેમ નથી, ત્યાં બાળક સુધી રૂબરૂ જવા સિવાય કોઈ ઉપાય ન દેખાતા વિચાર સ્ફૂર્યો કે હવે કોવિડ 19ની ગાઇડ લાઇનને અનુસરીને બાળકોને શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન પૂરું પાડીએ. સ્ટાફ મિત્રો સાથે વિચાર વિમર્શ કરી ગામના મુખ્ય ચાર ફળિયામાં નિયમિત શિક્ષકો મુલાકાતે જવા લાગ્યા. જે - તે ફળિયામાં રહેતા ધોરણ 1 થી 8 માં ભણતાં બાળકોના હાજરીપત્રક બનાવી શિક્ષકો તે હાજરીપત્રક સાથે ફળિયાની મુલાકાત લઈ જે ધોરણનું બાળક જેટલે છે ત્યાંથી આગળ શૈક્ષણિક કાર્ય શરૂ કરાયું.

આમ કુદરતી વાતાવરણ માં ખુલ્લી સ્વરછ હવામાં છ ફૂટ ના અંતર સાથે બાળકો અને શિક્ષકો ની મુલાકાતો નો સિલસિલો શરૂ થયો અને ગામ લોકો નો પણ પૂરતો સાથ અને સહકાર પ્રાપ્ત થયો. આ

કરવાથી જે સૌથી મોટો ફાયદો એ થયો કે આવા અંતરિયાળ વિસ્તારની ખરેખરી જીવન શૈલીથી વાકેફ થઈ બાળકો ની સામાજિક, આર્થિક, માનસિક, શારીરિક - દરેક પરિસ્થિતિથી વાકેફ થઈ તેમની નજીકનો ઘરોબો કેળવી શકાયો, બાળકોનું શૈક્ષણિક કાર્ય ચાલુ રહ્યું અને ખરા અર્થમાં અમારો ફળિયા વર્ગ સાર્થક થયો.





"મારું ફળિયું મારો વગ" દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને ભણાવાય છે
|| મુખ્ય કાર્યક્રમને કટશે સંબોધન --- સેન્સેકસે પ્રથમવાર 50,000

ટાંટિયા ફળિયું તથા આંજણી ફળિયું



ફળિયા વર્ગ - સ્ટાફ પરિવાર



ટાંટિયા ફળિયું



પ્રકરણ- ૫

સારાંશ, તારણો અને ભલામણો

૫.૧ પ્રસ્તાવના -

પ્રયોજકે ચોકકસ હેતુ અને ઉત્કલ્પના પર અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. આ પ્રકરણમાં સમગ્ર પ્રક્રિયાનો સારાંશ રજૂ થયેલ છે. ઉત્કલ્પનાને આધારે તારણો પ્રાપ્ત થયા હતા. તેનાઆધારે પરિણામોની ચકાસણી કરી શકાઈ હતી. શૈક્ષણિક નિષ્પત્તિ અને ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો પણ આ પ્રકરણમાં રજૂ કરવામાં આવી છે.

૫.૨ સારાંશ-

પ્રસ્તુત અભ્યાસનો હેતુ ખેડબ્રહ્મા અને પોશીના તાલુકાઓમાં લોક ડાઉન દરમ્યાન વિશેષ કામગીરી કરનાર શિક્ષકોએ કરેલા કાર્યનું દસ્તાવેજીકરણ કરવાનો હતો તેના સંદર્ભે શિક્ષકોએ કરેલા કાર્યની માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. અને પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં પ્રાપ્ત માહિતીનું ગુણાત્મક પૃથકકરણ સારાંશ સ્વરૂપે કરવામાં આવ્યું છે.

૧. ખેડબ્રહ્મા તાલુકાના પટેલ ધવલભાઈ દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી.....

- બાળકો કોરોના જેવી મહામારીમાં લાઈવ અભ્યાસ કરી શકે તે માટે લાઈવ કેમેરા દ્વારા શિક્ષણ વિષે સમજ આપી શિક્ષણકાર્યની ઉત્તમ કામગીરી

- ૨. ખેડબ્રહ્મા તાલુકાના પ્રજાપતિ મેહુલભાઈ દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી.....

પ્રજાપતિ મેહુલભાઈ દ્વારા You Tube ચેનલ શરૂ કરવામાં આવી અને વાલી વિદ્યાર્થી તેમજ શિક્ષક ને શાળા લક્ષી જે કાર્યક્રમો આવે છે તેને યોગ્ય અમલીકરણ માટે icl ના માધ્યમથી પ્રેક્ટીકલી વીડિયો બનાવીને એક ડેમો વિડીયો તેમને સેન્ડ કરવામાં આવ્યો અને શિક્ષકો દ્વારા વાલીને તે વિડિયો જોઈ અને શીખવા માટે પ્રેરણા આપવામાં આવી તમામ શિક્ષકો તેમાં જોડાયા અને વાલીઓ અને બાળકોને પણ યોગ્ય માર્ગદર્શન મળી રહ્યું.

- ૩. પોશીના તાલુકાના નરેશભાઈ સોલંકી દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી.....

લાઈટ વિનાના અંતરિયાળ વિસ્તારના મકાનો તથા ઘરો ની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ વાલી તથા બાળકો સાથે આત્મીયતા કેળવી તેમના ખબર અંતર પૂછી બાળકો ને મહામારી માં રાખવાની થતી તમામ પ્રકાર ની સાવચેતી થી વાકેફ કરી બાળકો ને વારંવાર સાબુ થી હાથ ધોવા અને ભીડભાડ વાળી જગ્યા એ સોશિયલ ડિસ્ટન્સ અને માસ્ક નો ઉપયોગ કરવો તથા ઘરે શિખીએ વિશે ખૂબ જ નાની નાની બાબતો ની ચર્ચા કરી સમજ આપી. વિષય પ્રમાણે પાઠ્યપુસ્તક માથી સમજાવી અને લેપટોપ દ્વારા વિડીયો નું નિદર્શન કરાવી ડિજિટલ શિક્ષણ આપવા ની એક અનોખી પહેલ કરેલ છે.

- ૪. પોશીના તાલુકાના ડો.અર્યના પુરોહિત દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી.....

ગામના મુખ્ય ચાર ફળિયામાં નિયમિત શિક્ષકો મુલાકાતે જવા લાગ્યા. જે - તે ફળિયામાં રહેતા ધોરણ 1 થી 8 માં ભણતાં બાળકોના હાજરીપત્રક બનાવી શિક્ષકો તે હાજરીપત્રક સાથે ફળિયાની મુલાકાત લઈ જે ધોરણનું બાળક જેટલે છે ત્યાંથી આગળ શૈક્ષણિક કાર્ય શરૂ કરાયું. જેના ઉત્તમ પરિણામો મળ્યા.

પ.૩ તારણો :-

આ સંશોધનનું ગુણાત્મક પૃથ્થકકરણ કરવામાં આવેલું અને તેના તારણો નીચે મુજબ છે.

- ૪ નવતર પ્રયોગમાંથી ૦૧ ઓન લાઈન શિક્ષણ અને ૦૧ યુ-ટ્યુબના અને ૨ રુબરુ માધ્યમ દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય થયેલ છે.
- ધોરણ-1 થી 8 ના બાળકો અને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં વિશિષ્ટ કામ થયેલ જોવા મળે છે.
- શિક્ષકોની વિશેષ કામગીરી Online અને રુબરુ મોડમાં થયેલ છે.
- શિક્ષકોની કાર્ય ઉપયોગિતા શાળા પૂરતી મર્યાદિત ન રહેતા બીજી શાળાઓ પણ ઉપયોગમાં લે શકે તેમ છે.

પ.૪ શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો :-

- બાળકોને ઘરે બેઠા પણ શિક્ષણમારસ લેતા કરી શકાયા.
- સરકારી પ્રા. શાળામાં લોકોનો અને વાલીઓનો વિશ્વાસ વધ્યો.
- આ સમય ગાળામાં સરકારી શાળાઓમાં નામાંકરણ પણ વધ્યું.
- આ સમય ગાળામાં શાળાઓ બંધ છે પણ શિક્ષણ નહિ તે વિધાનને શિક્ષકોએ સાબિત કરી બતાવ્યું.

પ.પ ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો :-

- પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણોનો ઉપયોગ શિક્ષણ અંગેની પોલીસી ઘડવામાં કરી શકાય.
- અન્ય શિક્ષકોને પોતાના કાર્ય ક્ષેત્રમાં માર્ગદર્શન મળી રહે.
- નવતર પ્રયોગ કરનાર શિક્ષક પોતાના પ્રયોગ પર સંશોધનકાર્ય હાથ ધરી શકે.
- શિક્ષણની ઘણી બધી ક્ષિતિજો ખૂલી શકે તે માટે હજી વધુ પ્રયત્નો હાથ ધરી શકાય.

સંશોધન ઉપકરણ :-

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન - ઇડર
વ્યક્તિ અભ્યાસ.

COVID -19 મહામારી દરમિયાન શિક્ષક, મુખ્ય શિક્ષક કે શાળા દ્વારા કરવામાં
આવેલ વિશિષ્ટ કામગીરી/કાર્યની વિગત

❖ વિશિષ્ટ કામગીરી

❖ જિલ્લાનું નામ :

❖ તાલુકાનું નામ :

❖ શાળાનું નામ :

❖ મોબાઇલ નંબર:

❖ શાળાનો વિસ્તાર: શહેરી કે ગ્રામ્ય

❖ વિશિષ્ટ કામગીરી

❖ કોવિડ-19 સમય દરમિયાન શિક્ષકો, આચાર્યો અને શાળા દ્વારા કરવામાં આવેલ
વિશિષ્ટ કામગીરીની વિગત

(શાળામાં શિક્ષકો, આચાર્યો અને શાળા (સમગ્ર સ્ટાફ) દ્વારા કરવામાં આવેલ
વિશિષ્ટ કામગીરી નોંધ કરવી. જેમાં ઓનલાઇન શિક્ષણ, ઇનોવેશન, સાહિત્ય
નિર્માણ, વગેરે)

૧. વિશિષ્ટ કામગીરી : ઓનલાઇન શિક્ષણ

- પ્રાસ્તાવિક
- હેતુઓ
- નવતર પ્રયોગ / ઇનોવેશન
- મળેલ પરિણામ

- ભાવિ યોજના
- ફોટોગ્રાફ્સ / દસ્તાવેજો પુરાવાઓ જોડવા.

૨.વિશિષ્ટ કામગીરી : ઇનોવેશન (તાલુકા/જિલ્લા કક્ષાએ ભાગ લીધેલ હોય તે)

૩.વિશિષ્ટ કામગીરી : સાહિત્ય નિર્માણ

આ ઉપરાંત અન્ય કોઈ કામગીરી કરવામાં આવેલ હોય તો તેની વિગતની ટૂંકમાં આપવી.